Richard Navara

Fotograf Oldřich ŠKÁCHA



Slezská univerzita
Filozoficko-přírodovědná fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2009

Richard Navara

Fotograf Oldřich ŠKÁCHA

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: Odb. as. Mgr. Václav Podestát
Oponent: RNDr. Petr Velkoborský, CSc.



Slezská univerzita
Filozoficko-přírodovědná fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2009

Poděkování

Děkuji za vedení práce, za konzultace a mnoho cenných rad, námětů a tipů panu Odb. as. Mgr. Václavu Podestátovi.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů, uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna zařazením do knihovny FPF SU v Opavě a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

V Opavě, dne 11. září 2009

Richard Navara

© 2005 Richard Navara, Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

OBSAH:

Začátky.....str. 5
Svět Sovětů.....str. 5
Fotografem ve svobodném povolání.....str. 8
Okupace vojsky Varšavské smlouvy.....str. 20
Disent.....str. 27
Období nefotografování dokumentu.....str. 35
Období po listopadu 1989.....str. 36
Václav Havel prezident.....str. 40
Václav Havel občan.....str. 49
O krajině.....str. 55
Rozhovor s Oldřichem Škáchou.....str. 57
Styl práce Oldřicha Škáchy.....str. 76
Závěr.....str. 78
Oficiální akce prezidenta fotografované Oldřichem Škáchou.....str. 82
Samostatné výstavy Oldřicha Škáchy.....str. 87
Seznam použité literatury a prameny.....str. 88
Jmenný rejstřík.....str. 89

ZAČÁTKY

Oldřich Škácha se narodil 16. 10. 1941 v Praze.
Fotografie ho zajímala od dětství, kdy začínal rodinnými fotografiemi.
Intenzivněji se o fotografii začal zajímat na jednom pionýrském táboře, kde se seznámil s Otou Richterem, fotografem, který v něm vedl fotografický kroužek a tam ho začal seznamovat s tímto oborem. Jejich přátelství pokračovalo a by to on, který mu půjčil jeho první Leicu 1 a tím ho definitivně „chytil“. To byl jeho první opravdový vstup do fotografie.
V letech 1957–1961 studoval Státní grafickou školu v Praze. Grafická škola mu ale v podstatě příliš nedala, protože v podstatě vše, co se tam učil, znal již dříve z praxe a od zmiňovaného Oty Richtera. Příjemné na této škole bylo, že tam chodily přednášet takové osobnosti jako Sudek, Ehm, Skopec a jiní.
V letech 1961 až 1963 absolvoval základní vojenskou službu. Narukoval ve dvaceti letech k protiletadlové obraně do Milovic. Když zjistili, že je profesí fotografem, tak jej převeleli do Prahy na Pohořelec. Tam se jim ale fotograf zrovna nehodil a proto mu dali do ruky místo fotoaparátu filmovou kameru, s kterou do té doby neměl příliš zkušeností. Na svou první filmovou akci byl poslán do Kežmaroku, na zdokumentování ostrých střeleb. Tam jel s Jiřím Boudou, synem Cyrila Boudy, který tyto střelby kreslil.
Oldřich Škácha potom tedy točil armádní instruktážní filmy. Po nějakém čase se mu na vojně skutečně podařilo dostat se k fotografování. Jeho fotografie se používaly na armádní propagační materiály.

SVĚT SOVĚTŮ

„Po vojně, v roce 1964, mě můj první učitel fotografie, Ota Richter, dostal do časopisu Svět Sovětů,“ říká. Tam Oldřich Škácha působil celkem krátce

a fotografoval zde především reportáže. Jako redaktor tam s ním pracoval například Ondřej Sekora ml.



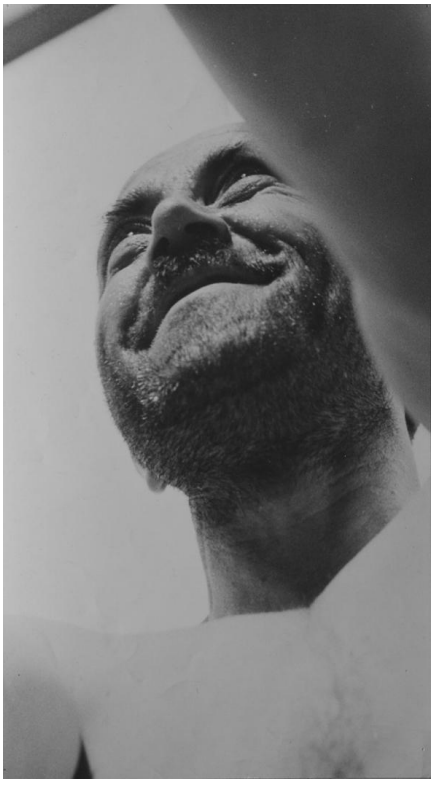
OSTRAVA (1965)



OSTRAVA (1965)



OSTRAVA (1965)



PORTRÉT (1965)



RUSKO (1964)

Když odtamtud odešel, nastoupil na jeho místo Jiří Jírů, s kterým se pak po letech profesně setkal, když oba pracovali na Pražském hradě jako fotografové prezidenta Václava Havla.

Fotografem ve svobodném povolání

„Po vyhození ze Světa sovětů nebylo vlastně kam jít a ani jsem nikam nechtěl. Proto jsem šel na volnou nohu“, říká. V tom měl svou roli Ota Richter, který byl také původně ve Světě sovětů, ale v tu dobu už byl na volné noze. Přišel za rodiči Oldřicha Škáchy a ujistil je, že společně s ním bude jejich syn vydělávat slušné peníze a že se touto činností uživí. Zprvu dělal Oldřich Škácha Richterovi laboranta. Pak spolu fotografovali široké rozpětí zakázek od módy pro ÚBOK po sklo, prostě všechno, co se naskytlo. „Tehdy to šlo takhle dělat. Dnes je to nemyslitelné, aby někdo vedle skla

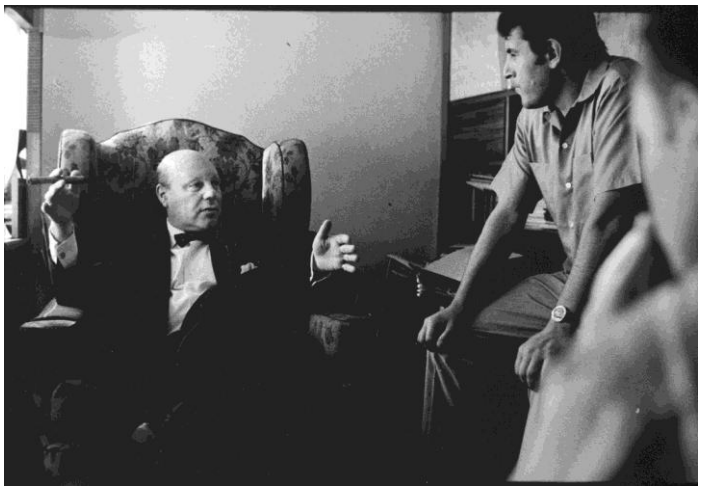
nafotil dobře módní přehlídku. Doba byla ale prostě taková“, dodává k tomu. Tato spolupráce trvala až do Richterovi emigrace do USA v roce 1966.

Po Richterově odchodu převzal jejich společné aktivity, z nichž některé dělal především Richter, on sám. Tak to bylo například s fotografováním pro divadlo S. K. Neumanna a ÚBOK. Těmito zakázkami se daly vydělat nějaké peníze a k tomu fotografoval pro noviny, což ho bavilo.

Fotografoval například pro Svobodné slovo obrázky z denního života. Také fotografoval pro Lidovou demokracii a občas pro Mladý svět, když tam byl ještě Leoš Nebor a Miroslav Hucek. Pracoval i pro Svět v obrazech a do sedmdesátého roku i pro Květy. Do těchto novin a časopisů fotografoval reportáže. Pro Obranu lidu pořizoval fotografie se sportovní tématikou.



RADOSLAV BRZOBOHATÝ (1963)

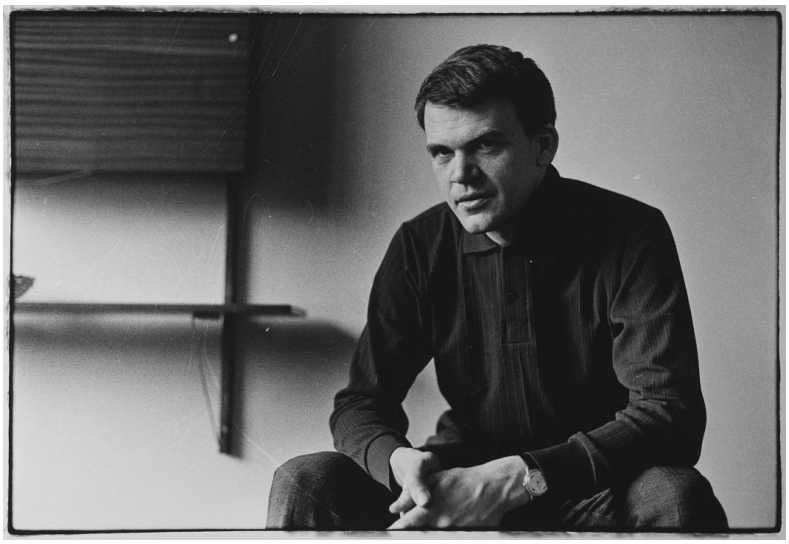


WINSTON CHURCHIL ml. (1968)

V roce 1967 se stal kandidátem Svazu výtvarných umělců. Měl tak legitimaci a působení na volné noze mu bez problémů procházelo. Aby své fotografie mohl prodávat a publikovat, musela uměleckou hodnotu díla schválit komise. Ta sídlila v Mánesu.



ARNOŠT LUSTIG (1965)



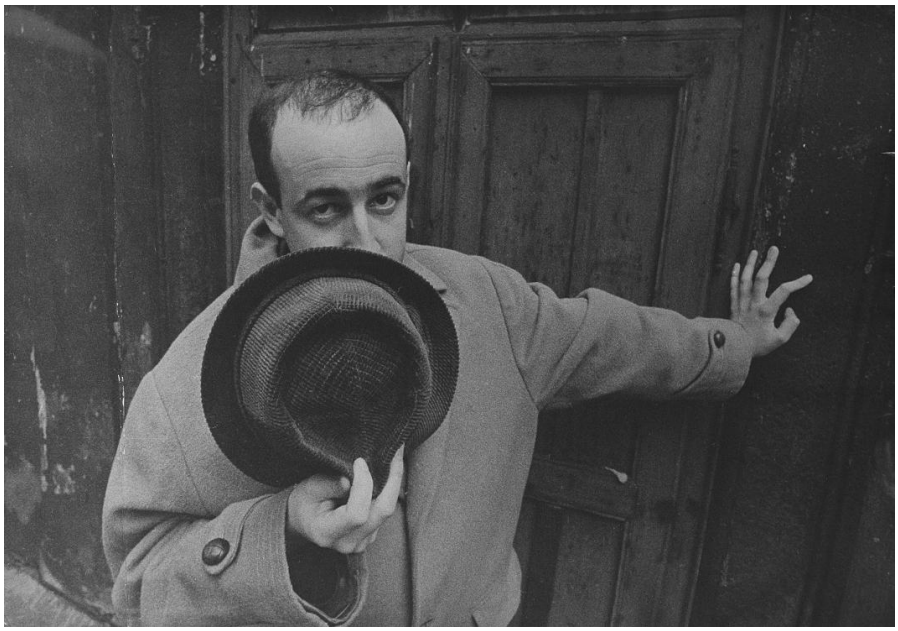
MILAN KUNDERA (1967)



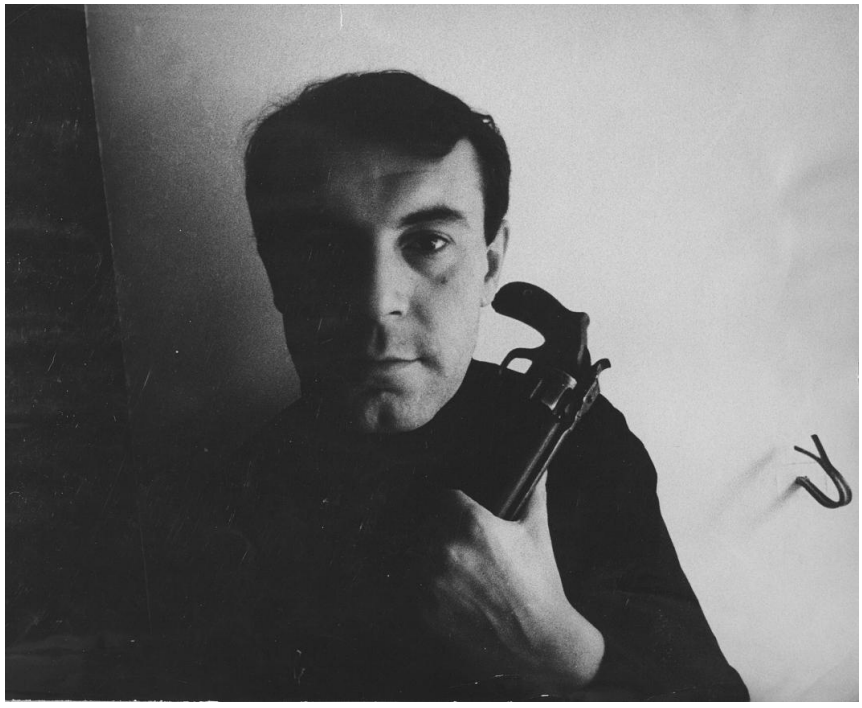
V. V. ŠTECH (1965)



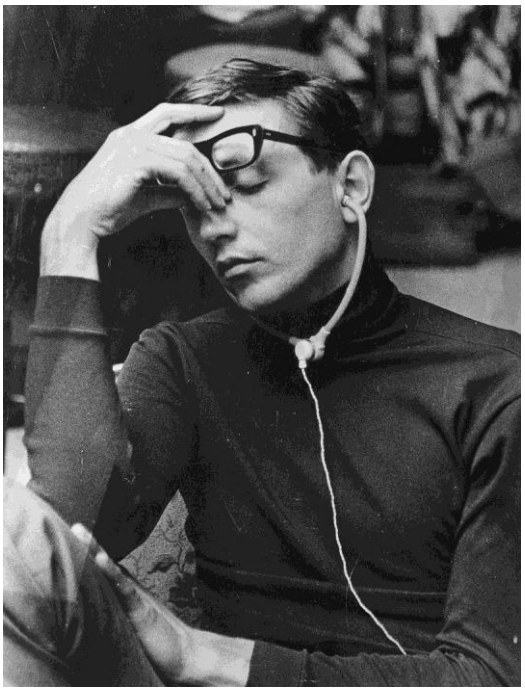
JIŘÍ BRDEČKA (1966)



JURAJ HERZ (1966)



MILOŠ FORMAN (1966)



JIŘÍ MENZEL (1963)

Tehdy ho ale ve Svobodném slově redaktor Jindřich Lion „donutil“ k fotkám psát krátké články, z čehož nebyl nadšen, ale nic jiného mu v podstatě nezbývalo. Jako perličku uvádí: “Tento redaktor posléze emigroval a já se s ním setkal až v roce 1990, kdy mi volal z Vídně, že jdou dělat reportáž s Jakešem a jestli bych byl ochoten jít ho s nimi nafotit. To mě zajímalo, Jakeše jsem chtěl vidět – a taky viděl a nafotil ho. Ten Jakeš byl neuvěřitelný. Měl přezkové bačkory a pletenou vestu od manželky. Takový uhlazený, starý pán, který mě ovšem bedlivě hlídal. Byl kamenný a odpovídal na otázky typickou funkcionářskou frazeologií. Pořád jsem čekal, že se mi nějak pohne nebo změní výraz. Ale on celou hodinu, co jsme tam byli, byl strnulý. Pořád říkal stejné nesmysly jako když byl generálním tajemníkem - o vítězství socialismu a o tom, že toto je jen přechodná fáze.“ Ve Svobodném slově spolupracoval také s Karlem Staňkem, což byl

sportovní redaktor, který po listopadu 89 založil Občanský denník. Pro něj fotil sport zhruba do roku 1977.

„Když pominu můj zákaz publikování po podepsání Charty, tak už v období před tím jsem měl problémy při komunikaci s médii a s prací pro ně. Málokdo se o mě chtěl už tehdy „ušpinit“ a otiskovat mi fotky. To byl třeba případ Jirky Kruliše, mého spolužáka a svého času osobního fotografa Gustáva Husáka. Když jsem šel po ulici a ten Jirka mě viděl, přešel na druhou stranu. Z těchto lidí nikdo o spolupráci se mnou nestál už před rokem 1977. Policie se o nás totiž nezačala zajímat až po Chartě, to začalo už daleko dříve, po mém návratu z emigrace v dubnu 1969. V tu dobu jsem měl rozdělanou zakázku pro saarbrückenskou televizi. Byl jsem tu týden, vrátil jsem se tam a pak jsem tu byl na prázdninách. Vracel jsem se zpátky a protože jsem měl výjezdní doložku do všech států světa, neviděl jsem v tom problém. Na hranicích mne ale otočili a poslali zpět. Šel jsem tedy na Ministerstvo vnitra s tím, že jsem po nich chtěl vysvětlení. Asi za týden po téhle návštěvě jsem od nich dostal obsílku, abych se dostavil i s pasem. Ten policajt si ode mne vzal pas, strčil ho do šuplíku a řekl, že můžu jít. Chvíli jsem se s ním dohadoval, ale nakonec jsem pochopil, že to nemá žádný význam. Od té chvíle jsem věděl, že je zle, že to není v pořádku.“

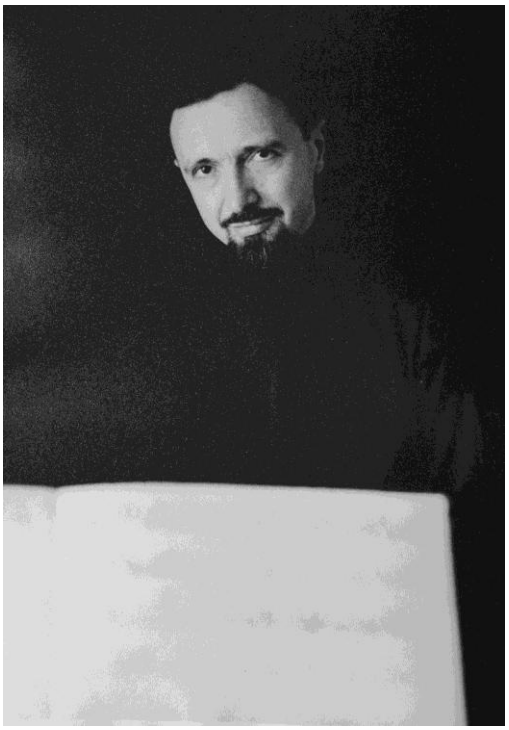


OKTOBERFEST – POSLEDNÍ VÝJEZD DO NĚMECKA (1969)

Našli se ale i lidé, kteří mu v té době podali pomocnou ruku. Jako například začátkem sedmdesátých let manželka pana Galušky. „V tu dobu jsem se seznámil s panem Miroslavem Galuškou a jeho manželka dělala ředitelku HIS, Hudebního informačního střediska v Praze. Věděl že nemám dost práce a jeho manželka mi dala zakázku fotografovat portréty muzikantů, jako například Krejčího, Hábu, Kalabise, Jana Klusáka a spoustu jiných.
Jezdil jsem za nimi a paní ředitelka ode mne kupovala fotky za slušné peníze. Pomohla mi takhle překlenout asi tři roky mého života. V té instituci kupodivu nebyl takový dohled, tak to šlo.



JAN KLUSÁK PRO HIS (1975)



MILAN MUNCLINGER PRO HIS (1975)

Nebo v roce 1974 si mě zavolal režisér Pavel Blumenfeld. Blížilo se třicáté výročí Slovenského národního povstání a on k tomu dělal takový projekt. Dostal jsem seznam slovenských hradů a zámků, k dispozici auto se šoférem, zvolil jsem si asistenta, dostal jsem produkční a dvě třistametrová kluba filmového materiálu. Jezdili jsme pak po celém Slovensku. Byly to neuvěřitelné památky. fotografovaly se interiéry, detaily, no prostě všechno a hodně. Nutil mě nosit spoustu fotek. Bohužel jsem ten výsledek ve finále nikdy neviděl. V podstatě to byla z mého dnešního pohledu kolaborace, ale takhle to prostě chodilo, něčím jsme se v té době živit museli.“

Dělal také filmového fotografa například Hynku Bočanovi.

„Kdo mě v tu dobu doslova živil byl Pavel Kohout. Když bylo špatně, tak jsem jel k němu na Sázavu, kde jsem u něj třeba čtrnáct dní bydlel.

Pak jsem třeba i dělal pomocníka zahradníka na zámku Kratochvíle, kde ta politika šla úplně mimo. Až jsem na prvního máje vrazil facku jednomu

tamnímu funkcionáři a musel jsem odejít.“ Na zámku Kratochvíle pracoval s přestávkami od roku 1973 do roku 1978 nejdříve jako zaměstnanec, potom jako brigádník. V té době prakticky už fotil jen dění u Kohoutů na Sázavě, nebo na Hrádečku.



ŠTĚPÁNKA NA KRATOCHVÍLI (1972)

V sedmdesátých letech byla i doba, kdy nepracoval pod vlastním jménem. Fotografoval například stroje pro Strojimport. Umožnil mu to šéf propagačního oddělení ing. Pavel Vinčar, ačkoliv věděl, že není Pavel Škácha v oblibě. Jeho fotografie pak přijímal pod jménem Škáchova kamaráda Karla Líbala. To mu procházelo až do zlomového roku 1977.

Když Pavel Kohout zůstal v zahraničí, respektive když mu v roce 1979 znemožnil režim návrat do republiky, tak mu z Vídně poslal nabídku, že udělají knihu se Škáchovými fotkami, která bude ale pod Kohoutovým jménem. Byla to kniha Jolana a kouzelník.



PAVEL KOHOUT S JOLANOU, HRDINKOU KNIHY JOLANA A KOUZELNÍK (1977)

Také vždy, když byla nějaká výročí okupace, přišel mu od Kohouta pokaždé přes někoho, nikdy ne přímo, vzkaz, aby připravil pár fotek z osmašedesátého a ve Vídni je otiskli, samozřejmě také ne pod jeho jménem.

Díky tomu, že se Oldřich Škácha v roce 1968 seznámil s lidmi z německého časopisu Quick**,** otiskovali mu fotografie i oni. Byl s nimi domluven, že ani tam na žádných fotografiích nebude figurovat jeho jméno.

Když v roce 1980 odešel Ivan Kincl do Británie, tak mu občas odtamtud pomáhal dohazováním zakázek. Ta práce spočívala v tom, že když například do Prahy z Británie přijel nějaký novinář udělat rozhovor s někým z charty, Ivan Kincl ho odkazoval na Pavla Škáchu, který k článku dělal fotky.

Fotografie ze srpna 1968 mu uveřejňoval i Stern, ovšem také s označením jako „foto archiv“.

Pro časopisy a noviny intenzivněji fotografoval zhruba do roku 1969 - do doby, kdy mu sebrali cestovní pas. Potom ho režim pomalu, ale jistě, odstavil od možnosti živit se fotografií, což se mu definitivně podařilo zhruba v roce 1977, kdy se stal signatářem Charty. Od roku 1977 do roku 1989 jakoby neexistoval. Fotografií se neživil, pomineme–li to, že občas vyfotografoval nějakou svatbu nebo večírek, za což dostal pár korun.

Protože mu bylo v těchto letech znemožňováno slušně si vydělat a jeho příjmy byly tudíž minimální, dostával občas z nadace Charty ve Stockholmu finanční podporu.

O období mezi lety 1977 až 1989 sám říká:

„Vyjma toho, že jsem fotil občas u Kohoutů a Havlů, což není moc fotek, jsem se dostal k fotografii až na Silvestra 1989.“

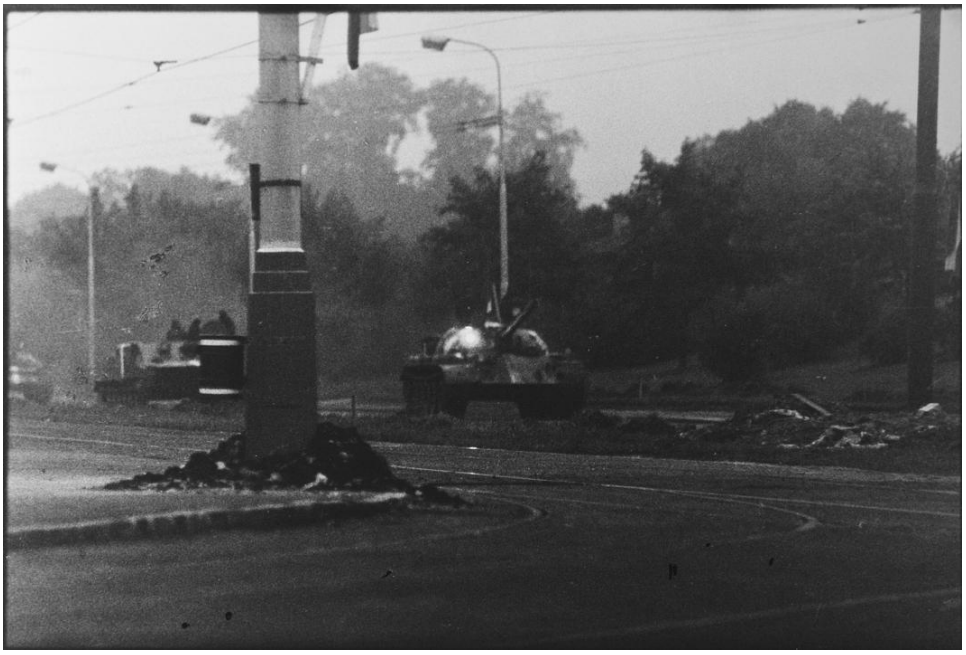


PRO TRANZITNÍ PLYNOVOD (1978)

OKUPACE VOJSKY VARŠAVSKÉ SMLOUVY

21. srpna 1968 fotografoval hned od časného rána začátek okupace - první letadla a tanky v Praze.

„Mám první fotky tanků, jak kolem čtvrté hodiny ráno přijíždějí do Prahy. Vzbudil mě můj švagr a přijel i fotograf Zdeněk Jirmář, sedli jsme do Fiata 600 a jeli jsme směrem na Kbely. Poblíž Heidrichovy zatáčky jsme potkali první tanky. Mám je nafoceny.



PRVNÍ RUSKÉ TANKY V HEIDRICHOVĚ ZATÁČCE (1968)

Člověk pořád nevěřil, že je to možné. Vrátili jsme se zpátky a šli jsme do Alcronu na kafe. Tam jsme říkali, že tu jsou Rusové, ale nikdo tomu nevěřil. Kolem deváté hodiny jsem šel na Příkopy a tam přijížděly zrovna ty těžké tanky. Ty mám také vyfotografované.



TĚŽKÉ RUSKÉ TANKY NA PŘÍKOPECH (1968)

Potom jsme se přesunuli přes Václavské náměstí směrem k rozhlasu, kde došlo k tomu prvnímu zásadnímu střílení. Já šel pak zpět do Alcronu. Se Zdeňkem Jirmářem tam seděl reportér Kauk z německého časopisu Quick. Jemu jsme dávali nafocené, ale ještě nevyvolané filmy, protože se rozkřiklo, že se zatýká a nechtěli jsme riskovat, že by Rusové ty filmy buď zničili, nebo zabavili. Kauk tu pár dní byl a pak s těmi filmy odjel zpět do Německa. Já odsud odjížděl 24. srpna a 25. jsem jel přes Vídeň do Mnichova, kde měl časopis Quick vydavatelství a jehož fotoreportérem byl můj kamarád Jan Pařík, který utekl už kolem roku 1965. Tehdy otiskl fotografie z příjezdu armád Quick dříve nežli prestižní Stern, protože ten vyšel až o tři dny později. Jan Pařík mi zajistil v Quicku zaplacení všech fotografií, které tam otiskli. Tenkrát jsem za ty fotografie dostal kolem šesti tisíc marek, což byly na tu dobu velmi slušné peníze. Odtamtud jsem odjel do Saarbrückenu. Až v roce 1969 jsem si z Quicku vyzvedl pár negativů ze srpna, o kterých jsem věděl, že jsou moje. Nebyly ale zdaleka všechny. Díky tomu, že Zdeněk Jirmář místo aby fotil, tak nás jen všude vozil (nejenom mě, ale ještě pár fotografů), si už člověk přesně nepamatoval, co a kde přesně fotografoval. Díky němu mám právě ty první tanky, které ještě za šera přijíždějí do Prahy a dostal jsem se i k letišti, kde jsme v dálce viděli naskládaná letadla a kolem nich zase další tanky. Bez Zdeňka Jirmáře bych se nedostal na spoustu těch důležitých míst.“



TANKY NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ (1968)



U ROZHLASU (1968)



RUŠTÍ VOJÁCI (1968)



ZÁKAZ PARKOVÁNÍ (1968)



ZAKRVÁCENÁ VLAJKA (1968)



VYJÁDŘENÍ NESOUHLASU (1968)



OLGA SCHOBEROVÁ DISKUTUJE (1968)

V souvislosti s focením na tehdy horkých místech Prahy říká: "Klobouk dolů před Josefem Koudelkou, když tyhle všechny věci fotografoval z bezprostřední blízkosti i v těch nejhorších situacích. To jsem poznal 21. srpna před rozhlasem, když to tam začalo bouchat. Tehdy tam chytlo auto s municí a oni začali střílet. V tu chvíli vám jsou fotky jedno. Tak rychle, jako tehdy odtamtud na Náměstí Míru, jsem nikdy neběžel. Vzpomínám, že tam tehdy byl i Koudelka, mám ho vyfoceného na tanku, který naprosto suverénně fotil dál. Fotografovali ale i kluci ze západu, kteří tu profesi uměli. Koudelka tam byl pro mě hrdina, protože vylezl na ten tank a fotografoval. Chci říct, že jako jsou hrdinové a normální lidé, tak i tam tenkrát byli lidé, kteří měli strach a ti, kteří ho neměli."



JOSEF KOUDELKA NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ (1968)

O Koudelkovi se zmiňuje i v souvislosti s jeho knihou O vpádu vojsk v roce 1968. Nejen že vidí Koudelku jako vynikajícího fotografa, ale připomíná i skutečnost, že v té době ne všichni měli možnost se dostat ke kvalitnímu filmovému materiálu. V obchodech byl k dostání buď 65 GOST ruský film, nebo Foma 21 DIN, maximálně 24 DIN. Lepší film se sehnal prakticky pouze na Barrandově od filmařů. Tím byl Orwo 27 DIN. A Koudelka měl to štěstí, že v té době k němu měl přístup.

Po odchodu z republiky 24. srpna 1968 Oldřichu Škáchovi nabídli v saarbrükenské televizi focení fotosek při točení jejich filmů. S tím měl už zkušenosti z práce pro Hynka Bočana. Po nějakém čase ale odešel do Paříže. Saarbrückenká televize jeho odchod akceptovala a nabídla mu, že kdykoliv se bude chtít vrátit, má tam dveře otevřené. Snad to bylo i proto, že manželka generálního ředitele saarbrückenské televize byla původem východní Němka, která proto dobře chápala situaci emigrantů.

„V Paříži se sešla celá naše sestava, počínaje Pavlem Juráčkem Po Jirku Muchu“, říká.

„Zhruba v lednu, nebo v únoru 1969 jsem se rozhodl a se mnou ještě někteří jiní, vrátit se zpět do Prahy s tím, že se přeci od těch bolševiků nenecháme zlomit a kdo jiný by s tou situací doma mohl něco dělat, když ne my mladí. Bylo to naivní, ale tehdy jsme tomu věřili. Mezi námi bylo pár moudrých lidí, jako například Jirka Mucha, syn malíře Alfonse Muchy, který nás od toho zrazoval. Říkal, ať se nevracíme a jestli si myslíme, že něco změníme, tak se hrozně mýlíme. Byl to chytrý a zkušený chlap, dopisovatel a válečný zpravodaj za druhé světové války, který toho hodně prožil. Nakonec jsme se ale vrátili a dopadlo to tak, jak to dopadlo.“

Z emigrace se vrátil v dubnu 1969. Po svém návratu stačil zachytit i demonstrace v pražských ulicích po vítězství československých hokejistů nad Sovětským svazem na mistrovství světa.



OSLAVY VÍTĚZSTVÍ V HOKEJI (1969)

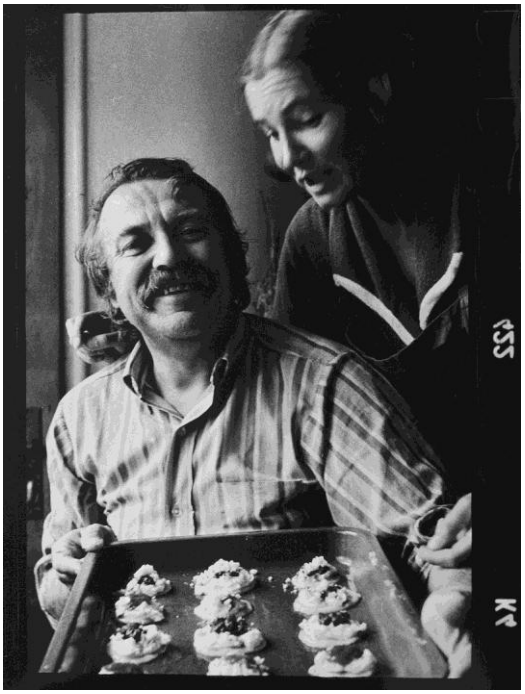


OSLAVY VÍTĚZSTVÍ V HOKEJI (1969)

DISENT

Škáchovým velkým kamarádem od šedesátých let byl Pavel Kohout. Seznámili se kolem roku 1963 a myslím, že do značné míry ovlivnil jeho další život. Rok 1968 Kohouta definitivně postavil na stranu proti komunismu a Pavel Škácha ho následoval i když své zkušenosti a názor v tomto směru již měl. Tím, že jeho rodina byla už jednou tvrdě postižena komunistickým systémem a kdy on na vlastní oči viděl, jak režim dokáže ukrást to, co jeho otec jako krejčí vytvořil svýma rukama. „Tehdy jsem pochopil, v čem je smysl té komunistické myšlenky“, dodává.

Kohout byl později donucen k emigraci, když ho nechtěl režim pustit v roce 1979 zpět do republiky a on se s ním viděl až v roce 1989, když se vrátil zpět do Československa.



PAVEL KOHOUT S MANŽELKOU PEČÍCÍ CUKROVÍ (1975)

Na sjezdu spisovatelů v roce 1967, kde měl fotit reportáž, ho natolik upoutaly projevy účastníků, že nakonec nefotografoval a jen poslouchal. Tam se i seznámil s Václavem Havlem. Zaujalo ho jeho vystoupení. Projevy některých účastníků byly totiž na tu dobu nevídané a neslýchané. Oldřicha Škáchu tento sjezd velmi ovlivnil.

Jeho problémy s komunistickou policií nezačaly až po jeho signování Charty 77, ale už po návratu z emigrace v roce 1969.

V tom roce mi taky Pavel Kohout, po nástupu Husáka, řekl zásadní věc: „Oldo, teď se rozhodni – buďto budeš žít jako spousta našich spoluobčanů, to znamená v pohodě a nebo se budeš kamarádit s touhle partou Klímů, Vaculíků a Havlů a budeš mít jenom problémy, pomatuj si to. Protože ke mně brečet chodit nebudeš. Já ti dávám jasně na vybranou. On velmi dobře s pohledem dopředu tušil, co bude následovat. Aby ne, on byl jeden z těch, kterého ti bolševici nejvíc nenáviděli, protože vyšel z jejich lůna, on byl jeden z těch praporečníků komunismu, on tušil, jak to bude pokračovat.“



PÍŠÍCÍ PAVEL KOHOUT DOMA NA HRADČANECH (1966)

Určitě jeho disidentské období muselo být mimořádně psychicky náročné. Byl pod neustálým tlakem a dozorem. Po roce 1977 mu nikdo v republice

nepublikoval jeho fotografie, nikdo mu nechtěl dávat zakázky – a on byl na volné noze, na těchto věcech existenčně závislý.

„Když mě poprvé zavřeli, uvědomil jsem si, že jsem sám, nemám rodinu, mám pouze rodiče. Kdybych tu rodinu měl, bylo by to daleko horší. Když mě později nutili, abych emigroval, vymlouval jsem se na to , že nemůžu, mám tu staré rodiče. Oni mi říkali že venku mám spoustu kamarádů a nebyl by pro mě problém začít kdekoliv jinde. Pak mi vyhrožovali, že následky toho, že tu chci zůstat, si ponesu sám. To vyhrožování pak bylo vždycky."

Nelze se divit, že se při tomto systematicky vytvářeném tlaku, který vrcholil mezi lety 1977 až do revoluce v roce 1989, uchýlil k alkoholu a v podstatě na fotografování rezignoval. Podle jeho slov mu alkohol, s trochou nadsázky, do jisté míry i pomáhal. To když se na něj vymlouval při výsleších, kdy mohl tvrdit, že si díky němu na nic nepamatuje. Podle jeho slov ale bohužel na druhou stranu svým způsobem alkohol ovlivnil jeho tvorbu. „Z prostředí Charty jsem toho mohl udělat mnohokrát víc. Ať to bylo na Hrádečku, u Kohouta, na Hradčanech, nebo u Klímů. Většinou jsem udělal pár povinných fotografií, protože jsem tam byl jako fotodokumentarista a pak mě bohužel spíš zajímala zábava a pití. Teď vidím, co na těch fotografiích všechno chybí. Pití mě připravilo nejen o kus života, ale i o stovky, nebo tisíce fotografií. V tu dobu si vlastně nikdo z nás, co tam byli, neuvědomovali, že je to potřeba všechno pořádně dokumentovat, že je to pro budoucnost záznam historie. Že tohle období jednou skončí. Jediný, kdo si to už tehdy uvědomoval, byl Ivan Kincl. To bylo díky jeho otci Karlovi, který byl zkušený novinář."

Jakmile se ale mohl po roce 1989 vrátit zpět k práci, svůj vztah k alkoholu rázně změnil.



ČTENÍ U KOHOUTŮ NA HRADČANECH (1976)



VÁCLAV HAVEL PÍŠÍCÍ DOPIS PREZIDENTU HUSÁKOVI (1975)



U KOHOUTŮ NA HRADČANECH (70. léta)



HAVEL, VACULÍK A KOHOUT (70. léta)



PAVEL KOHOUT A RABÍN KAREL SIDON (70. léta)



SÝROVÉ HODY NA SÁZAVĚ (70. léta)



HRÁDEČEK – VÁCLAV HAVEL A PAVEL KOHOUT (70. léta)

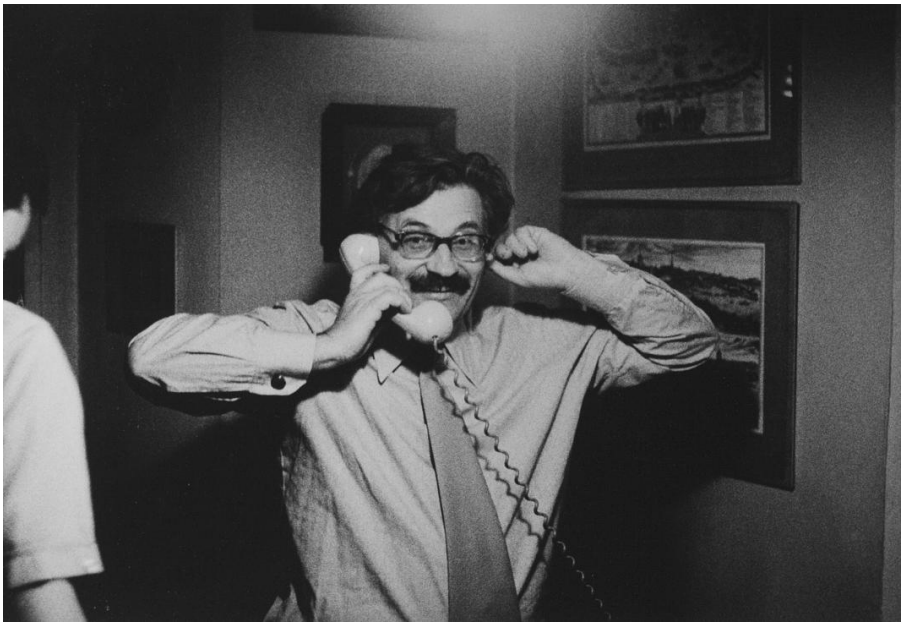


PROFESOR PATOČKA A ARTHUR MILLER U IVANA KLÍMY (1977)

V době jeho zákazu publikování bylo fotografování u Kohoutů na Sázavě, u Havlů na Hrádečku nebo když se scházívali například u Karla Kincla, jeho jedinou fotografickou náplní. Když mu zavolal například Pavel Kohout, Ivan Klíma, Alexandr Kliment nebo Václav Havel, tak se sebral a přijel za nimi a tam fotografoval. Pavel Kohout vždy platil materiál. Potom se opět,

třeba po čtrnácti dnech, sebral a odjel zpátky na Kratochvíli, nebo domů. „Hodně jsme se scházívali také u Karla Kincla“, říká.

Lidi kolem Charty však nefotografoval jen při těchto hromadných setkáních, ale i jako jednotlivé osoby v jejich soukromí. Vznikla tak řada zajímavých, nejen dokumentárních, fotografií, ale i portrétů dnes známých osobností. Díky tomu, že tyto „své lidi“, jak je Oldřich Škácha nazývá, fotografoval dlouho a vcelku pravidelně, mají jeho portréty i zajímavou časosběrnou hodnotu. Jinému dokumentu se ale prakticky nevěnoval, čehož nyní lituje.



LUDVÍK VACULÍK (1975)



PAVEL JURÁČEK (1970)



PAVEL KOHOUT JAKO AUGUST (1970)

OBDOBÍ NEFOTOGRAFOVÁNÍ DOKUMENTU

Lituje také své nedůslednosti a nesystematičnosti. Připomíná, že například, byl-li by důslednější, při dokumentaci své rodiny, hlavně svých dvou sester, by se dal dokumentovat vývoj společnosti a dokument doby. Nedávno si vzpomněl, cestou z Arbesova náměstí, že když tudy chodíval do centra a pršelo, deštník potřeboval pouze na Mostu Legií, protože jinde bylo nad chodníky lešení, s nápisem „pozor, padá omítka“. Teď lituje, že to nemá nafocené. Stejně lituje toho, že nemá takřka žádné fotografie z normalizace – prvomájové průvody, výzdoby výloh a podobně. V tu dobu si fotografoval své lidi, tedy okruh lidí kolem Charty.



SE SOVĚTSKÝM SVAZEM NA VĚČNÉ ČASY (80. léta)

„Ono je hezké mít fotky Vaculíka nebo Havla, když byli mladí, ale k tomu dát ještě fotku výkladní skříně, jak se zdobily k VŘSR, nebo fotky průvodů, což jsem tehdy odmítal fotografovat, bylo by to daleko lepší. Ti lidé v průvodech měli stejně rozzářené obličeje, jaké vidíte ve válečných dokumentech po atentátu na Heidricha, kdy na Václavském náměstí bylo tenkrát shromáždění asi 150 tisíc lidí a mluvil tam Emanuel Moravec k národu.“ Tvrdí, že v té době měl soustavně fotografovat. „To, že mě

přestali tisknout, mě nemělo odradit od fotografování. Ale byla spousta lidí, kteří fotografovali dál.

„To je dokumentaristika“, říká dnes. To nyní vidí jako svou velikou dokumentaristickou chybu, že se nedokázal donutit nafotit tyto věci do svého archivu. V tom obdivně zmiňuje například Koudelku.

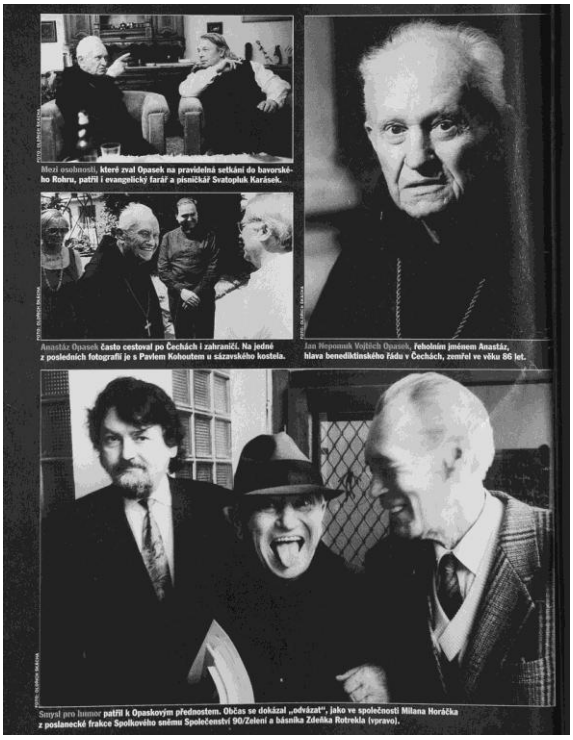
OBDOBÍ PO LISTOPADU 1989

Jak již bylo řečeno, fotografii se nevěnoval vyjma fotografování kolem Charty prakticky od roku 1977. Listopad 1989 však udělal zlom nejen ve společnosti, ale byl i příčinou návratu Oldřicha Škáchy k fotografické práci. Jeho dokumentace polistopadových událostí začala těsně po 17. listopadu. Dokumentoval události na Letné, dění ve Špalíčku a prostě všude tam, kde se něco dělo. To vyvrcholilo právě Silvestrem 1989, kdy si lidé kolem Charty udělali oslavu v Národním domě na Smíchově. Tam ho oslovil Arnošt Lustig a chtěl aby mu do rána, kdy odlétal do USA, udělal sto fotografií a on tam zařídí jejich publikování. Pan Lustig pak skutečně odlétal s krabicí fotek. Tím tedy začala druhá etapa Oldřicha Škáchy jako profesionálního fotografa.



LETNÁ 1989

Jeho největší ambicí po roce 1989 bylo publikovat. To se mu povedlo. Jeho fotografie například z okupace, disentu, nebo portréty známých osobností a samozřejmě Václava Havla se objevují prakticky ve všech porevolučních novinách a časopisech. Spolupodílel se i na vzniku knihy Havel – fotografie. Nyní připravuje se snachou a vnukem Alexandra Klimenta autobiografickou knihu, kde Oldřich Škácha prostřednictvím svých fotografií skládá příběh svého života.



ČASOPIS TÝDEN



ČASOPIS GEO



ČASOPIS XANTIPA



matoval, oživl a napsal hezké paměti. Přežil maminku o deset let. Ona byla opravdu obdivuhodná bytost, měla spoustu předností a možná tím nás bezděky jako by zalehala. Musel jsem se z toho vlivu vymanit.

Svatbou s Olgou?
Taky. Vzal jsem si ji za zády rodičů. Hned po svatbě jsme odjeli na třítýdenní dovolenou a já jsem napsal „Dopis otci", v němž jsem to podrobně vysvětlil. Věděl jsem, že matka nebude mít radost. Olga byla proletářské dítě bez střední školy a nenaplňovala tedy představu mé matky, že si vezmu nejméně Rothschildovou, která bude mít navíc doktorát z Harvardu a z Princetonu. Maminka neměla nic konkrétního proti Olze, bylo to prostě něco jako třídní předsudek.

Dokázala se ho zbavit?
Ano. Než umřela, řekla Olze, že ji má ráda, a požádala ji, aby se o mne dobře starala.

To se opravdu stalo?
Byl jsem u toho.

Proč zemřela tak mladá – v sedmapadesáti?
Měla rakovinu. Musela to tušit, ale nešla k doktorovi, nechtěla nás tím zatížit. Nakonec jsme ji donutili jít ke známým doktorům a ti už nám jen řekli, že je to neoperovatelné a nelečitelné. Začalo to v hrtanu, ale přerostlo do celého těla. Matka nesnášela pomyšlení, že je někomu na obtíž, a museło pro ni být strašné, když byla už téměř nehybná a mohla jíst jen kašičky.

Jak jste se dozvěděl, že zemřela?
Volal mi kamarád doktor Fučík, který maminku hospitalizoval na Karlově náměstí, a řekl mi, abych přijel. Čekal mne před nemocnicí, vzpomínám, jak jsme spolu jeli můčky výtahem do druhého patra, kde mi předali matčiny svršky. Procedura asi nezbytná, ale dost hrozná.

Mezi čtyřma očima

„Povídám s maminkou, to přece nemůžu odmítnout," řekl Václav Havel a spíš z malého plna. Sedět sám u stolu v jedné obyčejné hospodě uprostřed města. Přesto jsem si a on začal spontánně vyprávět o životě před padesáti až šedesáti lety. Osvědčem se umět a chování vážně, to když mluví o tom, jak si umřít maminku postaral. Také jsme si gulášek a přiťukli si k jeho sedmdesátinám. A taky mamince.

ČASOPIS INSTINKT



CAUSA

TEXT KAREL HVÍŽĎALA

FOTO OLDŘICH ŠKÁCHA

„Touha po smíření provokovala mě celý život. Nevím, zda ji mám spíš považovat, slabinou všeobecného boje za mír. Měl jsem někdy i strach, aby snaz mě nespojila. Ale nakonec si představení život v nenávisti nedá. A nikomu, i když tak možná bude muset dát k poslouchání oblízet nad tímto tím, což není obtížnou možné, takže z toho vyjde zdůrazňovaná nenávist nevidí, která umí strávit mnoho svad jetlé víc než nějakou nahranou pásku. Měl muže vždy zdraví a zvýšu obdivuhodnou sílu. Když tady čechoval mi jsem dnes starou, svítí jako svíca, jenže vám."

Nogrel Hlapadvaatlitky Ludvík Vaculík v Českém snadí 0. hřímna 1870. Jakoukoli let za sebou, deset let je zařídku normálním, jak se říkalo interpretovaná totalitní režimu krycím jménem, a dva roky pronásledoval Charty 77, jakožto kolektivního nebo jednotlivého autora, a dost často i v době, kdy se zdálo mezi disidenty hodně klidu. Kdo se zařadí mezi disidenty hodně klidu. Kdo se zařadí mezi disidenty hodně klidu. Kdo se zařadí



PLAKÁT K VÝSTAVĚ „HAVEL V PROMĚNÁCH EVROPY“

V devadesátých letech také například fotografoval s Ivanem Kinclem pro anglická divadla. Kincl se stal za dobu od své emigrace do Británie nejlepším anglickým fotografem divadla. Za rok dělal i 110 premiér. Škácha s ním byl několikrát fotografovat divadelní představení. Dodnes obdivuje Kinclovo pracovní nasazení a profesionalitu. Do jedné v noci fotografoval a v devět ráno odevzdával sto barevných a černobílých preskaret do divadla. Oldřich Škácha k tomu říká: „Tehdy jsem poprvé natvrdo viděl profesionální přístup fotografa“.

VÁCLAV HAVEL PREZIDENT

Za jedno z významných období Oldřicha Škáchy můžeme jistě považovat dobu, kdy fotografoval coby oficiální fotograf prezidenta Václava Havla. Bylo to v letech 1997 až 2003. Tím v podstatě vyvrcholila jeho fotografická práce jako dokumentaristy českého disentu. Jako oficiální prezidentův

fotograf se zúčastnil 34 oficiálních akcí. To sice není nijak závratné číslo, ale Škáchův význam spočívá hlavně ve fotografování prezidenta Václava Havla právě mimo tyto oficiality.



VÍTĚZSTVÍ VE VOLBÁCH 1990



ZVOLENÍ PREZIDENTEM (1990)



V HUSÁKOVĚ PRACOVNĚ SE STANISLAVEM MILOTOU (1988)

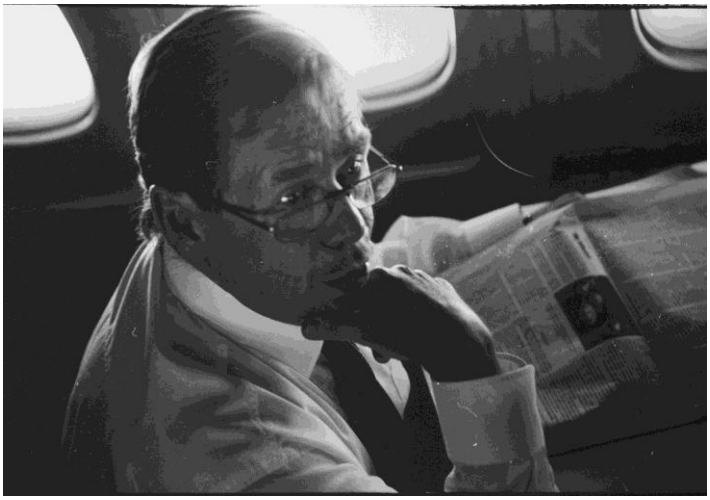
Od roku 1990 do roku 1992 byl na Pražském hradě zaměstnán jako oficiální fotograf Tomki Němec. Od roku 1993 do roku 1997 tuto funkci zastával fotograf Jiří jírů.

V roce 1998, kdy na místo kancléře nastoupil Ivo Mathé, vznikl opět spor, zda Kancelář potřebuje fotografa na plný pracovní úvazek. V tu dobu se také v tiskovém odboru začal ztenčovat počet tabulkových míst a tak bylo definitivně rozhodnuto o zrušení místa fotografa coby zaměstnance a o jejich najímání jen pro určité příležitosti. Požádali proto Oldřicha Škáchu a Tomkiho Němce, aby jim pro tyto účely pomohli vybrat pět fotografů, vhodných pro tuto práci. Nakonec to byli Oldřich Škácha, Tomki Němec, Karel Cudlín, Jan Třeštík a Alan Pajer. Jiří Jírů, který zde byl do té doby nějaký čas zaměstnán, už zde jen sporadicky. Tito fotografové se pak ve své práci podle dohody střídali od roku 1998 až do konce funkčního období prezidenta Václava Havla, tedy do roku 2003.

Najatým fotografům byl hrazen fotomateriál, cesta, strava a ubytování Kanceláří prezidenta republiky a jako honorář dostávali fotografové 1.000,- Kč na den.

To platilo při domácích i zahraničních akcích.

Jejich úkolem bylo pořídit fotodokumentaci z dané cesty nebo akce, zachytit všechny důležité oficiální okamžiky a vystupovat samozřejmě v souladu se svým statutem. Každý z nich se pochopitelně snažil zachytit i neoficiální dění, což se jim do určité míry i podařilo, ale do své bezprostřední blízkosti a do soukromí si v tu dobu již prezident nikoho z nich téměř nepouštěl, na to byl již opatrný. Přesto se to ale dařilo především Oldřichu Škáchovi, který měl ze zmíněných fotografů k Václavu Havlovi nejblíže. Jak by také ne, když se spolu přátelili od šedesátých let. Oldřich Škácha tedy i v této době fotografoval neoficiální dění v bezprostřední blízkosti Václava Havla. Nikdo ze zmíněných fotografů ve své tvorbě nebyl omezován žádnými požadavky jak co fotografovat. V tom měli všichni absolutní svobodu. I Václav Havel byl při fotografování mimo oficiality trpělivý, nikoho z fotografů od sebe nevyháněl, fotografování se nebránil. Existoval ale prostor, kam si už většinu fotografů nepustil. V tom byl právě přístup k Oldřichu Škáchovi výjimečný a především proto si tento fotograf zasluhuje naši pozornost.



CESTA LETADLEM (2000)



OSAMĚLÝ PREZIDENT (1990)



NÁVŠTĚVA MARGARET THATCHEROVÉ (1990)



NA CESTĚ PO REPUBLICE (1990)

Při jejich hodnocení musíme mít na paměti, že ke své práci neměli všichni stejné podmínky. Z těch pěti (Škáchy, Němce, Cudlína, Pajera a Třeštíka) měl k prezidentovi nejblíže, jak už bylo řečeno, Oldřich Škácha. Jako jeho letitý kamarád se mohl dostat do jeho nejtěsnější blízkosti a to je také na jeho fotografiích znát. Jsou mu přístupny i soukromé okamžiky, které jsou jiným zapovězeny. Využívá té příležitosti a fotografuje prezidenta Havla i v jeho soukromí. Jeho archiv obsahuje množství fotografií, na které „přijde čas“, jak on říká. Díky tomu, že ho fotografuje již od šedesátých let a pokračuje v této práci i nyní, po skončení jeho prezidentského mandátu, daří se mu naplňovat projekt „Havel – disident, prezident, občan“. Toto nezakončené dílo je již dnes zajímavou obrazovou sondou už z hlediska toho, že on jako jediný zachovává určitou kontinuitu a i dnes systematicky dokumentuje život Václava Havla jakožto občana. Jeho zásadně černobílé fotografie mají krásnou atmosféru, která vyniká díky tomu, že pracuje s přirozeným osvětlením. Právě tuto skutečnost mu na Hradě někdy vytýkali. Tím, že nerad používal doplňkové osvětlení, prý některé jeho fotografie působí ponuře. To ale nevyhovovalo tehdy žádanému stylu

barevných a jasně čitelných fotografií, na kterých měla být patrná „rozjasněná“ atmosféra. Bohužel tak oficiality, na které byl najímán, musel fotografovat barevně. K jeho nelibosti. Hradní archiv obsahuje tedy pouze tyto fotografie.



NA CESTĚ DO TURECKA (2001)



VE SVÉ PRACOVNĚ NA HRADĚ (2002)



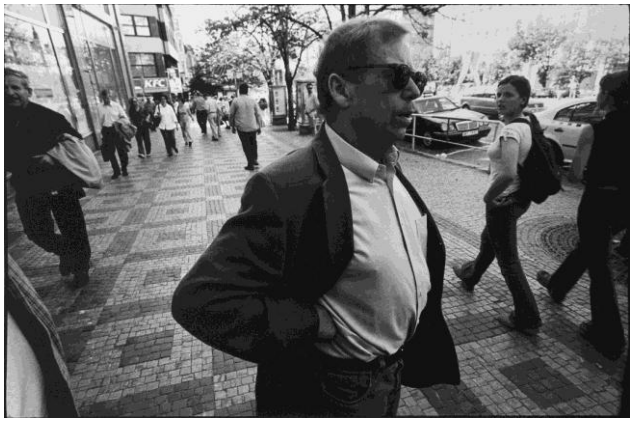
DOMA V PRACOVNĚ (2003)



NA SVÁTEK SVATÉHO VÁCLAVA (1990)



S JANEM TŘÍSKOU (1998)



NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ (2000)

Ve své bakalářské diplomové práci „Fotografové prezidenta Václava Havla“, ve které jsem se zabýval fotodokumentací osoby a úřadu prezidenta Václava Havla po celou dobu jeho funkčního období, jsem mimo jiné uveřejnil kompletní znění rozhovorů se všemi fotografy, kteří v tu dobu byli oficiálně k této práci kanceláří prezidenta republiky vyzváni. Byl mezi nimi i Oldřich Škácha. Myslím, že i sem patří toto celé znění našeho rozhovoru a proto jej kompletně přepisuji tedy i do této mé druhé diplomové práce, která s mou první souvisí. Toto období Oldřicha Škáchy bylo jednoznačně významné a zásadní nejen z hlediska jeho díla, ale i z hlediska kompletní a neopakovatelné obrazové dokumentace úřadu prvního polistopadového prezidenta. To je důvod, proč z tohoto rozhovoru nedělám jen jakýsi subjektivní výtah, ale poskytuji ho zde, pro vyloučení jeho možného zkreslení a zachování přiměřené objektivity, celý, v jeho původním znění. Jen tak mohu umožnit čitateli vytvořit si na dané období svůj vlastní názor. Tento rozhovor si čtenář může přečíst ke konci této mé diplomové práce.

VÁCLAV HAVEL – OBČAN

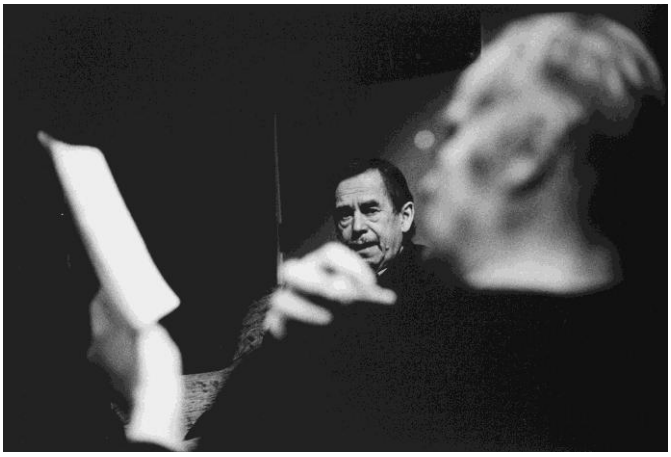


V GALERII DOX (2009)

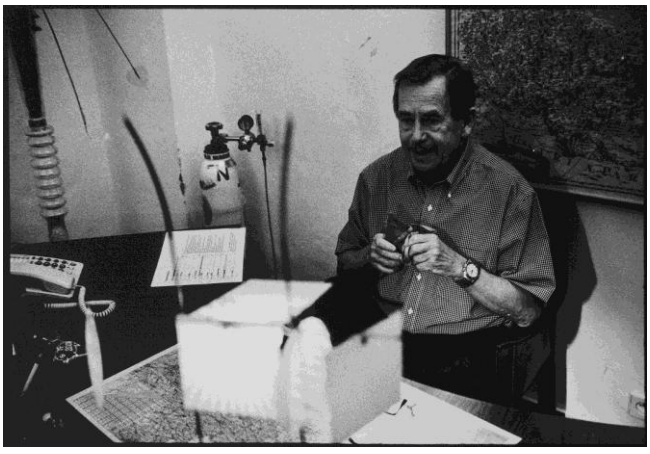
Oldřich Škácha stále pokračuje v dokumentaci života Václava Havla. Toho fotografuje mimo jiné i v jeho kanceláři při jeho pracovních povinnostech. Václav Havel přichází do práce mezi půl jedenáctou a jedenáctou hodinou a je tam až do večera. Oldřich Škácha má k dispozici jeho pracovní program a vybírá si v něm dny, které jsou pro něho zajímavé, například když je ohlášená nějaká zajímavá návštěva. Potom tam sedí a čeká. Jak říká: „Možná, že ta fotka přijde, ale ona spíš nepřijde. Sedím tam takhle třeba i měsíc a ta správná fotka není. Když ale vznikne nějaká zajímavá situace, mě je dost jedno, jestli ty fotky jsou v tom daném osvětlení téměř nečitelné, že bývají černé, že je na nich třeba jen siluetka něčeho, někoho, ale je v ní to prostředí a ta atmosféra. Je to autentické. Já bych do toho mohl střelit fleší, to by nebyl problém, ale tím bych rušil toho Václava. I to je možná důvod, že mě tam trpí. Že ho sice otravuju, ale ne až tak strašně moc.“



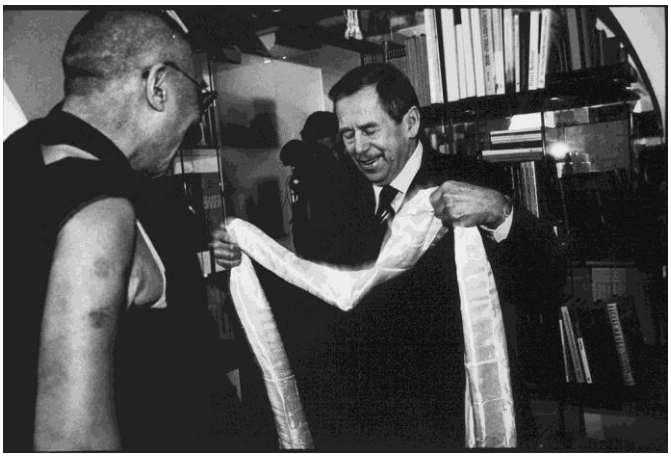
VÁCLAV HAVEL DÁVÁ AUTOGRAM (2004)



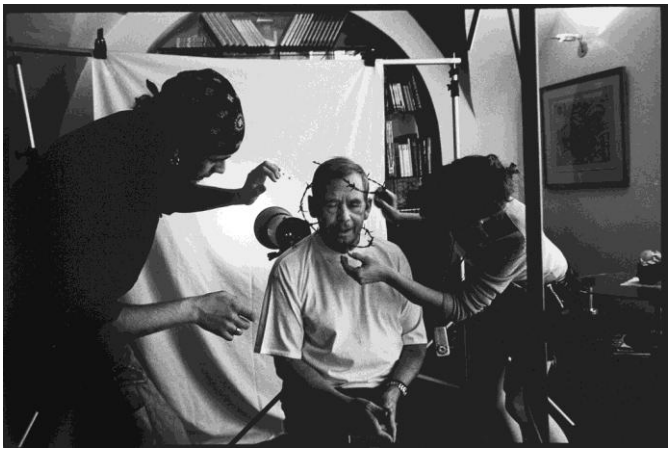
S MICHALEM KOCÁBEM (2000)



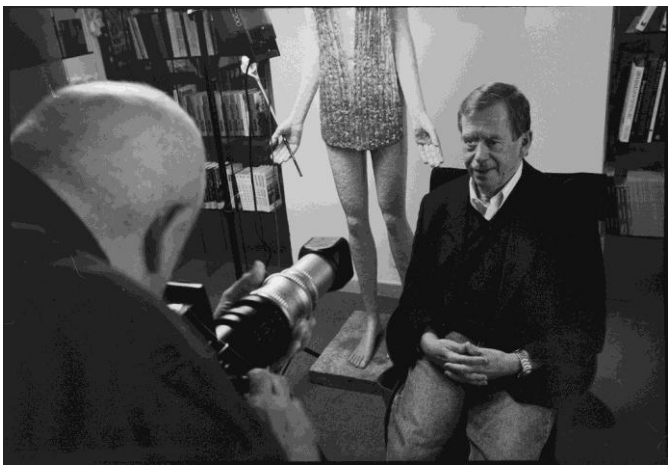
V PRACOVNĚ (2004)



S DALAJLÁMOU (2003)



PŘI PORTRÉTOVÁNÍ (2005)



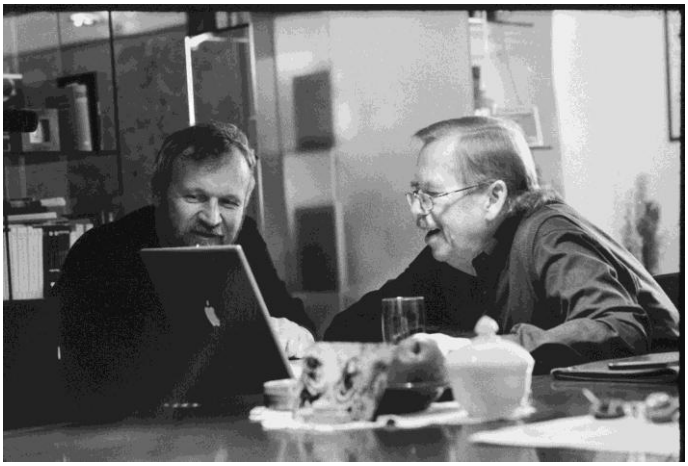
PŘED FOTOAPARÁTEM PAVLA ŠTECHY (2003)



V BYTĚ JANA MASARYKA (2006)



U KREJČÍHO (2005)



VE SVÉ KANCELÁŘI (2008)



„KAŽDÝ SI NESE SVŮJ KŘÍŽ“ (2007)



S BARACKEM OBAMOU (2009)



V GALERII (2009)



PŘI DISKUZI (2007)

Zmiňuje se i o tom, jaký je Václav Havel stále pro svět autoritou. Přijede-li prý nějaký nový velvyslanec do Prahy, není neobvyklé, dříve než odevzdá své pověřovací listiny prezidentu na Hradě, že se staví nejprve u Václava Havla.

Václava Havla ale Oldřich Škácha nefotografuje pouze v jeho kanceláři. Jezdí s ním, i když on pracovně vyjíždí mimo ni. Ale současně ho fotí v jeho soukromí, například na Hrádečku, nebo jinde. To vše i s ohledem na svůj dlouholetý projekt Havel disident, prezident, občan. Tento projekt ještě

nemá knižní podobu, v současné době má podobu pouze výstavní. Je to soubor devadesáti fotografií, které má nyní zapůjčeno ministerstvo zahraničí. Tato výstava tak už několik let putuje po celém světě.
Taková kontinuita ve focení výjimečné osobnosti našich dějin jedním fotografem je pozoruhodná a tak, jak to v naší zemi bývá, bude zřejmě oceněna až časem z pohledu historiků.



VÁCLAV HAVEL (2008)

O KRAJINĚ

Fotografický dokument Oldřicha Škáchu nezačal zajímat od začátku. Byl to spíše, jak on sám říká, důsledek jeho netrpělivosti. zpočátku ho fascinovala krajina. Ale odradila ho pro jeho netrpělivost. Jednou, začátkem 70. let, mu přišla do ruky fotografická kniha o Šumavě, plná rozjásaných fotografií plných květů. Jen na pár fotkách byla Šumava pochmurná. To byla ale její tvář, jak on ji viděl. On sám je dodnes s tímto krajem úzce spjat. Obstaral si

tedy povolení ke vstupu do hraničního pásma a šel fotografovat k Dobré vodě pohledy na Šumavu. Bylo to v listopadu za nevlídného počasí. Chodil tam v tom hrozném nečase čekat na dobré světlo několik dní a podařila se mu snad jen jediná fotka. Konzultoval to se svým kamarádem Janem Reichem a zjistil, že tudy jeho fotografická cesta nepovede. „Krajina mne dodnes oslovuje, miluji ty fotky, ale bohužel je neumím. Když jsem si tak uvědomil, že na ně nemám trpělivost, přestal jsem se krajině intenzivněji věnovat. Krajinu prostě musíte cítit a mít obrovskou trpělivost. Tam jde přesně o to „fotográfení“, světlem psáti a ten Honza Reich to tam prostě má a já ne, “ říká Oldřich Škácha.



KRAJINA (1980)

ROZHOVOR S OLDŘICHEM ŠKÁCHOU

V jakém časovém období jste fotografoval pro pana prezidenta a jeho Kancelář?

Václava Havla fotím od roku 1968 a od revoluce jsem ho fotil průběžně. V roce 1989, když Milota dělal šéfa sekretariátu, tak navrhl, že budu Havlovi dělat fotografa. Já jsem si uvědomil, že to znamená být celý den jenom na Hradě. V té době jsem už mohl konečně publikovat, takže jsem to odmítl. Oni mi přesto dali legitimaci a já jsem si vybíral, co bylo zajímavé z programu a fotil jsem to. Místo mně do stálého úvazku přijali Tomkiho Němce, kterého já jsem doporučil. Byl to takový kluk, který nejenže uměl fotit a měl cit pro fotografii, ale měl i vyhraněný názor na minulý režim. Naprosto přesný člověk, který tam pasoval: mladý a děsně vitální. Byla to správná volba. No a já jsem fotil mezi tím. Mám tu spoustu fotografií. Pak tam přišel Jirka Jírů. To bylo pro mne takové nešťastné období, protože jsem viděl, jak se chová k ostatním fotografům. Prostě on si stoupal před ty fotografy tak, aby oni nemohli fotografovat. Oni mu říkali: „Nedělej to, tu fotku máš“ a jemu to bylo jedno.

No, takže vlastně oficiálně jsem tam pak byl od roku 1997, když Jirku Jírů vyhodili. Tenkrát Pavel Štecha vymyslel ten nájemní systém, tzn., že nám dali na den 1000,- Kč a materiál. No a tak jsme se tam v té době střídali: Cudlín a já, ale pak se do toho zamotal díky Dáše Pajer a pak přišel Honza Třeštík, protože to měl v rámci povinnosti ČTK. A samozřejmě tam byl i Tomki Němec. Mimochodem, ta knížka kterou udělal, je zatím nejlepší kniha, která vyšla z těch Havlových začátků.

Když se Václav loučil s úřadem, tak jsme se dohodli, že uděláme knihu. Na škole u Pavla Štechy jsme zvolili jako kurátora Tomkiho a on tu velkou

knihu sestavil (HAVEL fotografie, nakladatelství Knihy 555, rok 2009). Řekl bych, že dost slušně tu dobu mapuje.

Jak jste se dostal k práci fotografa na Pražském hradě?

V šedesátých letech, v tom roce 1969, když nastoupil Husák, tak mi Kohout řekl: „Teď se láme chleba a tak si vyber. Když budeš s touto společností, ta ti přinese jenom problémy.“ Já jsem zůstal. V roce 1970 mi sebrali pas. V době, kdy já jsem je fotografoval, tak ten režim po těch lidech začal šlapat. On šlapal hlavně po bývalých komunistech jako byl Vaculík, Kohout, Klíma. Všichni tito lidé byli většinou v partaji. Zatímco jiní v té partaji nebyli a těch byla celá řada. Tak se pomalu v těch 70-tých letech tato parta vytvářela. Okolo roku 1972 se také začínala persekuce. To byly v mém případě zákazy publikování. Kohout se pak vždycky smál: „Vidíš teď to máš“. Tak já jsem pak šel dělat pomocníka zahradníka na zámek Kratochvíle. A dojížděl jsem jak na Hrádeček, tak zvláště na tu Sázavu. No a tam se najednou formulovala ta společnost Dvořák, Batěk, Saša Kliment, Karel Kosík a další. Tak se to pomalu vytvářelo a rozrůstalo, až přišla koncem roku 1976 Charta 77. To vzniklo s Patočkou a v roce 1977 se to rozjelo naplno.

No tak Vy jste to měl všechno z první ruky?

Viděl jsem, jak to všechno vznikalo a jak to probíhalo. Támhle co je ta fotka, ta je z roku 1975. To je u Kohouta na Hradčanech, kam přinesl Václav rukopis. To bylo po Helsinkách, kde Brežněv a Carter podepsali

lidská práva. Václav Havel napsal Husákovi dopis, kde psal: „To je bezvadný, ale hlavně ta lidská práva dodržujte.“ Tyhle všechny věci já fotil a vznikl z toho zajímavý dokument.



Na Hradě jste nebyl zaměstnán, tam jste byl tedy pouze najímán?

Ano. To bylo, když skončil Jirka Jírů v roce 1997.

A jak častá byla spolupráce s Hradem, s panem prezidentem?

Já měl tu výhodu, že jsem měl legitimaci ke vstupu a mohl jsem tam kdykoliv. Nicméně na ty cesty si nás tiskový Láďa Špaček a Krafl najímali vždycky dopředu. To nám oznámili, že se pojede tam a tam. A protože to bylo špatně placené, tak jsem si vybral například Izrael spojený s Libanonem a s Jordánskem. To bylo na osm dní, tak to bylo zajímavé. Ale ty krátkodobé cesty, kdy se někam odletělo na otočku, tak to mne nezajímalo. To jsem věděl, že je to potřes rukou.

Byla Vaše práce vždy honorována a nebo jste pracoval zdarma?

Ta na zakázku byla vždy honorována tisíci korunami za den. Samozřejmě jsem tam také dělal fotografie, které nejsou v archivu na Hradě a které jsem si dělal pro sebe. Za ně jsem pochopitelně nic nedostával. Ty byly černobílé a Hrad chtěl barvu. To byl trochu problém s tím přechodem mezi barvou a černobílou. Nicméně ta Leica byla pokaždé se mnou.

Tak vy jste tam chodil i mimo oficiální akce...

Ano, protože jsem chtěl nějak zopakovat tu fotografii u Kohouta z roku 1975, ale nikdy se mi tahle fotka již nepodařila. Pak si na mou přítomnost Václav zvykl. On v podstatě fotky nemá rád, fotografy taktéž ne, ale mě tam trpěl. To byl takový zlom a to trvá dodnes.

Na tom se shodujete prakticky všichni – že se nerad fotil, ale byl trpělivý a měl pro fotografování pochopení.

Naprosto. Četl projev a přesně věděl, když už tam na něho měli namířené aparáty, že potřebují, aby udělal nějaký pohyb, nějaké gesto. Tak se podrbal se na nose a oni se rozblýskaly fleše. On si říkal: „Tak a mám to za sebou.“ Pak nám o tom vyprávěl.

Co jste si od té práce sliboval a jestli se ty Vaše představy splnily?

Já jsem prostě ty lidi měl rád.

Vy jste ho fotil nejdéle a měl jste k němu nejblíže...

Fotil jsem ho rád, protože on byl takový jaký byl. Tam byl zřejmý rozdíl mezi ním a jeho nástupcem. Na Klausovi je vidět, jak se z toho prezidentství raduje. To je vidět z každého jeho pohybu. Václav takový nebyl. Nevyžíval se v tom. On chtěl přes tu svou prezidentskou funkci dát váhu tomu svému heslu že láska vítězí nad nenávistí. To je krédo, které mu do dneška zůstává. Taková obyčejná lidská slušnost. To je Havel a v tom je obdivuhodný.

Jaké byly požadavky kanceláře nebo pana prezidenta na fotografování?

Od prezidenta nikdy žádný požadavek nepřišel. Láďa Špaček ten se do toho také moc nepletl. Ale Martin Krafl, který byl pod Špačkem, to byl úředník. On spíš šel po povrchu těch fotek, aby tam byli všichni ti důležití. Ale že by fotografii rozuměl, to se říci nedá.

Takže spíše on byl ten člověk v pozadí?

On byl ten, kdo řekl: „To fotografování už stačí.“ Poměrně dost se do toho snažil mluvit.

Kdo Vám ukládal úkoly?

Tiskový mluvčí. Většinou to šlo přes Krafla. Na tiskovém mi dali program, klasický minutovník a nic víc nebylo zapotřebí.

A jaké byly Vaše vztahy s Kanceláří prezidenta republiky?

Velice dobré. Jen bylo třeba Martina Krafla čas od času upozornit, že fotografem jsem já tady a on mi nebude zakazovat co mám a co nemám.

Slyšel jsem názor, že po příchodu Špačka a Krafla se atmosféra na Hradě poněkud změnila. Že to prostě byli úředníci a podle toho se snažili přetvořit ten systém.

Ano, přesně tak. Ovšem uvědomte si, že to srdce muselo jít stranou z logických důvodů. Když přijela v roce 1990 Tatcherová, tak my jsme s Havlem ve Španělském sále kontrolovali, jak vypadají příbory a jak vypadá prostřená tabule. A já mu říkám: „Prosím Tě, zdá se mi, že zrovna hrají hymnu." A on tak zpozorněl a říkal: „Víš, že jo. Tak bychom tam měli jít. To znamená, že ona dělá přehlídku." A tak jsme mazali. Byl tam kameraman z BBC, který ještě točil, jak letíme a komentoval to tehdy Karel Kyncl. On mě z Londýna pak volal a říkal, že Tatcherová v nějakém rozhovoru řekla: „mladá demokracie si to může dovolit".
V tu dobu měl Václav na sobě svetr a přicházela plejáda velvyslanců. Já jsem mu říkal: „Prosím Tě, to nemůžeš" a on: „No jo, já jsem úplně zapomněl. No tak to nějak pozdržte" a šel se převléci.
Teprve později přicházela na Hrad plejáda lidí, kteří tomu dávali určitý řád. Nastoupila garnitura profesionálů, kteří to už drželi tou úřednickou lajnou. Ti pak k chodu prezidentského úřadu měli samozřejmě jiný přístup.

Fotografoval jste jako samostatná témata také paní Olgu nebo paní Dagmar?

Tak Olgu samozřejmě, ale to vyplývalo z toho vztahu, který jsem k ní měl už dávno, čili na tom Hrádečku. Olgu jsem bral jako partnerku. No a pak přišla ta Dáša. To je problém a ten zůstává dodnes. Jděte se podívat k ní do kanceláře. Samé flešované barevný fotky. Teď vzniká knihovna, kam chceme dát vybrané fotografie. Ale to nejsou barevné plakáty typu Pajer, to jsou černobílé fotografie od Cudlína, Tomkiho, od Pavla Štechy a i pár mých fotografií. Ale to nejsou ty barvotisky. Ten Alan (Pajer) přijde - fleš, flák a hotovo. Ten nikdy neměl vztah k fotografii. A Dáša ho v podstatě udělala, Dáša si ho vytáhla. On vlastně dělá fotografie pro Vizi dodneška. Byl to prostě její kůň. On pro ni dělal když byla herečka. Fotil pro Panton a pro Supraphon a pro všechny možné zpěváky. Já jsem říkal, ať ten svůj životopis nijak nezkresluje. Prý: i když jsme tady žili, tak nejsme žádní kolaboranti. Ale i my, kteří jsme tady byli v opozici, tak jsme kolaborovali. Když to vezmete do důsledku, tak tím, že jsem tady okopával záhonky na Kratochvíli, tak jsem přispíval tomu režimu.

Mohl jste si Vy určovat pracovní úkoly nebo témata k dokumentaci?

Mohl, v tom mi nebránili.

A pracoval jste současně i na své volné tvorbě související s dokumentací života Václava Havla?

Samozřejmě. Já jsem souběžně s tím šel po těch lidech, které jsem znal z Charty. Tak jsem si je fotil v průběhu těch let pořád dokola.

Bylo Vám umožněno zúčastnit se i akcí, které nebyly součástí Vašich pracovních úkolů, ale které byly důležité pro Vaši volnou tvorbu?

To určitě. Já jsem měl program a věděl jsem, kdy nechce, aby tam byli fotografové. A tyto neoficiality jsem měl já nafoceny.

Vy jste měl obrovskou výhodu, že jste byl jeho kamarád a mohl jste za ním přijít kdykoliv.

A znal jsem tu ochranku, čili tam nebyl žádný problém. A já jsem toho často využíval.

Musel jste fotografie, které jste měl v úmyslu použít ve své volné tvorbě předkládat někomu ke schválení nebo existovaly nějaké podmínky a pravidla uveřejňování těchto fotografií?

Nikdo mi fotky neschvaloval. V tom jsem měl absolutní důvěru.To člověk cítí, které fotky by nebylo vhodné publikovat a já jsem hlavně nechtěl Havlovi ublížit.
Kdo myslím, že to dost porušoval, byl právě Pajer, který byl dost na peníze. Dokonce také fotografoval pro Blesk. Ale on se zase domlouval s Dášou. Ta když řekla, že jo, tak tu fotku pustil dál.

Byl jste něčím nebo někým ve své práci omezován?

Ne, omezován jsem v podstatě nikým nebyl, jen svým svědomím a slušností. Zprvu, začátkem devadesátých let, se do toho pokoušel

zasahovat Láďa Kantor. Ten se ale snažil mluvit jen do obsahu těch fotek, které budou použity oficiálně. Když jste chtěl tuto práci dělat, tak bylo lepší se s nimi nedostávat do křížku.

I s Dášou Havlovou to tak bylo. Když jsme byli v Japonsku, kam jsem jel jako fotograf, nechala si po příjezdu ode mne udělat fotky. Já jí říkal: „To tě bude stát peníze." Bylo to asi 500 fotek a jedna stála 18,- Kč. A ona řekla: „Udělej to." Já to udělal a přinesl jsem jí účet. A bylo zle. „To si myslíš, že Ti to proplatím?" řekla. No a já jsem měl na nějakou dobu škrtnuté zahraniční cesty.

Stalo se Vám někdy, že jste nemohl nějakou svoji fotografii publikovat?

Občas se stalo, že někdo řekl, že by nechtěli publikovat nějakou fotku, že se to nehodí.

Jaké byly výstupy z Vaší práce?

Své fotografie jsem samozřejmě vystavoval a i je použil v mnoha publikacích. Svou samostatnou knížku jsem zatím nevydal.

Měl jsem například velkou výstavu ve Washingtonu, teď to má jít do L.A. Ta výstava je na téma Havel - disident, prezident a občan. Čili tam je to období od roku 1968 až do současnosti.

Nejsmutnější vzpomínku z výstavy mám asi z doby, kdy se Havel sešel se čtyřmi jugoslávskými prezidenty. Výlet to byl bezvadný, byli jsme tam asi týden a bylo krásné počasí, na sluníčku takových 45°C. Výstava, kterou tam udělali – „Václav Havel - disident, chartista", byla v divadle a tam bylo 60°C. A ke všemu ji Havel, který nenávidí ukazovat někomu svoje fotky, musel zahajovat. To vše přenášely tamní televize a v těch fotkách

se odráželo světlo jako v zrcadle, takže na nich nebylo nic vidět. On seděl v lóži a byl celý zpocený. Špital mi: „Ježíš, to je strašný, ty jsi hroznej“. A nakonec mu řekli, ať napíše něco pěkného o té výstavě do pamětní knihy. On se tak na mne podíval, že bych se raději neviděl. A chtěl tam napsat, že výstava je dobře větraná nebo něco podobného. Potom ale bylo fajn, že se ochranka, chtěla vykoupat a my jsme s Václavem šli tedy také. Tak jsme se spolu celý týden večer chodili koupat a ochranka seděla nahoře na břehu. Když jsem ho při tom fotil tak říkal: „Toto, prosím Tě, nikde nepublikuj.“ Já říkal: „Teď ne, ale on přijde čas.“ Pak jsem udělal velkou výstavu v roce 2003 v lednu na Hradě v Galerii. Někdo mne požádal, abych tam přivedl na prohlídku Havla a já to slíbil. Přišel jsem za ním a povídám mu: „Václave, půjdeme se tam podívat?“ Tak prý ano, v jednu hodinu se tam zajdeme podívat. On tam ale mezitím poslal jednoho ze svých bodygardů a ten mu ohlásil, že tam na něho čeká spousta lidí. Přišel jsem za ním a povídám mu: „Hele, už je jedna hodina tak jdeme.“ A on říká: „Tak jsem se dozvěděl, že tam na mne čeká spousta lidí a ty si myslíš, že se tam budu předvádět ještě u těch fotek? Ty jsi se snad zbláznil.“ a šel pryč.

Tenkrát, když se stěhoval, tak říkal: „Nemohl bys něco udělat s těma mýma fotkama?“ A já jsem se ho ptal, kde je má. „Jsou ve sklepě v takových neckách.“ Byly tam dvoje staré necky, kde bylo narváno tisíce fotografií od mnoha autorů. Já jsem mu říkal: „To je poklad, Václave.“ A on mi řekl: „Tak si s tím pokladem něco udělej. Já to nechci ani vidět.“

Když podepisuje fotky to je řečí a fotka může být sebelepší. Jestli má někdo bytostný odpor k televizi a k prezentování se, tak je to Václav Havel.

On vlastně ani to focení nikdy nekomentoval. Byl v tom směru obrovsky chápavý a věděl, že je to zapotřebí i když to bytostně nesnáší.

Když byl někdy na pokraji svých sil, když byl vyčerpaný a přišel nějaký fotograf, tak jsem poslal ochranku, ať ho pošle pryč. Ale Václav by to sám nikdy neřekl, nikdy.

Jakým způsobem se vybírali fotografové na zahraniční cesty?

To bylo tak. Krafl mi třeba řekl, že se chystá cesta do Dánska. Řekl jsem mu, že mám zrovna nějakou práci a v tom Dánsku jsem už výstavu měl, tam se mi tam nechce. A on to předal někomu jinému. Mohl jsem si tedy ty cesty vybírat. Ale to bylo snad i tím, že jsem byl nejstarší. Občas si ale někdo o určitou cestu přímo řekl. Třeba jako Pajer o Ameriku.

Pomohlo Vám ve Vaší ostatní práci, že jste byl prezidentovým fotografem?

To ano. Někdy to je až nepříjemné, když vás představují jako jeho fotografa. To jsem vždycky říkal, že to není pravda. Havla fotím, ale vedle toho mám ještě svoji práci. Jsou lidé, což byl ten Jirka Jírů, který to prezentoval neustále, že je prezidentský fotograf. Ten tím žil. Myslím že ještě Pajer v nějaké své publikaci uvedl, že je prezidentův fotograf. Nikdo jiný z těch ostatních kluků to takto vehementně neprezentoval. Ale je spousta lidí, kteří ho také fotili a nechlubí se tím, přesto mají skvělé fotky. Z jeho okruhu přátel je to například Jarda Kořán, bývalý primátor. On má skvělý fotky z disentu i z těch prvních let 1989 – 1990 a nikdy se tím nechlubil.

Komu jste odevzdával materiál z těch oficiálních akcí?

Ty se dávaly tiskovému oddělení, tedy Ilonce Ampapové, která to archivovala. Bohužel ty negativy musely být archivovány na Hradě díky Kraflovi, který na tom trval. Jednou jsem tam přišel i s právničkou, abychom my fotografové mohli mít ten materiál u sebe, ale nepochodil jsem. Negativy zůstaly na Hradě, ačkoliv autorská práva máme my. Čili Hrad, kdyby chtěl některou z těch fotografií použít, tak od nás, autorů, musí mít souhlas. Mám s tím problémy - když potřebuji nějaké fotografie, musím

zavolat na Hrad do archivu paní Javorské. Pak tam musím dojít, ona si to napíše jako zápůjčku a pak mi to půjčí. Hrad tím, že zaplatil materiál a cestu, k tomu špatně zaplatil i ten čas, tak si na ty negativy přisvojuje právo. My jen víme, že když Hrad použije někde nějakou fotografii bez našeho svolení, tak to dáme k soudu, jak to co udělal Jirka Jírů. Teď na nich asi vysoudí 300.000,- Kč. A právem, Protože to nejde, zneužít něčí fotografii a bez jeho souhlasu ji použít na reklamu. On těch 300 tisíc vyhraje a to budiž takovým varovným momentem pro Hrad.

V jaké formě jste předával fotografie? Jenom negativy?

Jenom negativy. Ty dělal Kodak Hauf. Zdarma. Ten Jarda Hauf udělal pro Hrad strašně moc. Když bylo potřeba nazvětšovat a zarámovat fotky na výstavu, tak to udělal zadarmo. Když chtěli udělat na Hradě nějaké fotografie, tak se šlo za Haufem a ten si jenom napsal, že tam bylo 50 fotografií formátu 20x30. Nic se neplatilo. Byl velkorysý a teď, bohužel, na to dojel.

To znamená, že Kodak Hauf byl vlastně oficiálním zpracovatelem fotografií pro Hrad?

V podstatě by se to tak dalo říct. Asi od roku 1996.

Mohl jste ovlivnit výběr fotografií pro oficiální použití?

Ne, to jsem nemohl.

Na co jste se hlavně v dokumentaci soustředil?

Já jsem se snažil vyfotit to, co bylo nutné, ale pak hledat tu civilní stránku. Toho Havla v situacích, kdy už se nefotografuje. Pochopil jsem, že v tu

chvíli je potřeba fotografovat. Tam on je prostě civilní, prostý, normální chlap, je v něm obrovský kus lidství, takové člověčiny. To je Havel.

Říkáte, že jste se ho snažil fotografovat v době, kdy se normálně nefotografovalo. Ale taková privilegia jste měli možná jen Vy a pan Němec.

Tomki samozřejmě. Tomki dokázal Havlovi vysvětlit, že bez toho fotografování by o něm nikdo nevěděl. Říkal: „Já Vám dělám publicitu, takže Vy mě nechte fotografovat.“ V tomhle je ten Tomki takový tvrdý, ale Havel na to přistoupil a řekl: „Máte pravdu.“ Ale se mnou to bylo jednodušší. My jsme se už dlouho znali. Tam bylo jen nepříjemné, že vám to zabere spoustu času. Prostředí na Hradě mělo výhodu, že prezident přecházel do různých sálů a byl tam pohyb. Teď ho fotím v té jeho malé kanceláři, kde Václav sedí a něco sepisuje. Vedle je pak konferenční místnost kam se vejde 10-12 lidí. On maximálně přejde tam k Dáše do Vize a to je veškerý pohyb. Je to daleko obtížnější fotografování, protože je to stereotypní. Pořád sedí u stolu. Udělat ho nějak jinak, to je prostě hlavolam. Prima je, když někdo přijde a točí se nějaký dokument a jdeme třeba do Bartolomějské, kde seděl ve vyšetřovací vazbě. To se něco nafotí. Nebo když byl ten jeden den co se točilo těch největších deset Čechů, to bylo fajn až na to, že na Hradčanském náměstí, kde mu Bartoška položil otázku, co se změnilo. A on říká: „Je to tady moc hezké, ale mrzí mne, že tady nevisí vedle té české vlajky vlajka Evropský unie, protože jsme už rok členy, ale bohužel stále tady vidím jen dvě český vlajky a ne také tu evropskou.“ No a pak jsme šli do Ruzyně do věznice. Tam se stala veselé příhoda: čekala tam na nás Marta Kubišová a že se půjdeme podívat dovnitř. Caban tvrdil, že je všechno domluvené. Bylo asi půl páté, když jsme šli k vrátnici. Já jsem zazvonil a ozvalo se: „prosím?“. Václav řekl: „Dobrý den, tady je Václav Havel a já jsem přišel, jak bylo domluveno.“ A tam se po odmlce ozvalo:

„Ředitel tady není, návštěvní dny jsou pouze sobota a neděle, takže nemáte šanci.“

Před tím než přijel celý filmařský štáb, tak jsme seděli u stolu v hospodě, která je přímo naproti. Martin, ochranka, Václav a já. Dali jsme si kafe a čaj a už jsme tam měli každý před sebou panáka. Poblíž byl stůl, kde sedělo takových deset lidí. Ptám se té paní, kdo nám to poslal. „Támhle štamgasti Vám to posílají. Panu prezidentovi posílají panáka.“ „Kdo je to, prosím Vás?“ Ptal se Václav. A ona říkala: „To jsou bývalí bachaři.“ A Václav říkal: „Tak to bych některého z nich měl znát.“ A už se dva zvedli, přišli k nám. On je pozval ke stolu. Když jsme odjeli já mu říkal: „Hele, to byla tvoje zdvořilost, když si je pozval ke stolu?“ „Ne, oni se tito dva opravdu chovali slušně. Ti mě vždycky jen vyvedli nahoru k těm estébákům. Oni tam byli jako bachaři, jako profese, takže k nim nemám výhrady. To nebyla jenom zdvořilost. To jsem pokládal za úplně normální, protože byli slušní.“ Ten Václav i toto dokáže oddělit.

Vy jste v současné době jediný fotograf, který pokračuje v dokumentaci jeho osoby?

Ano. Pokračuji v té samé dokumentaci, abych zachoval určitou kontinuitu toho dokumentu disident, prezident, občan.

My jsme ještě nad tím uvažovali s nebožtíkem Štechou, zda to má nějaký smysl a shodli jsme se na tom, že to rozhodně smysl má a že to není zbytečné. Jednou se to snad k něčemu použije.

Snažil jste se záměrně o vytvoření určitého obrazu Václava Havla, prezentovat ho určitým způsobem národu, vytvářel jste mu určitou image?

Domnívám se, že jsem nemusel vůbec nic vytvářet. On je prostě takový jaký je. Tak už tu tvář má. Stačilo jenom otrocky fotografovat a nic víc, nic míň. A z té fotky, ať už jí udělá Pajer nebo Tomki Němec, je vidět ten Václav

Havel, ten neokázalý, slušný člověk, který cítil jakési poslání, když se stal prezidentem.

Jak se díváte na rozdíl ve fotografování prezidenta Havle do roku 1993 a potom, kdy na Hrad s novými úředníky přišly i nové pořádky? Mám dojem, že právě v té době nastalo jakési odříznutí Václava Havla od veřejnosti. Projevilo se to i v přístupu k fotografům?

Jistě. Za Medka to ještě šlo, ten přístup byl takový volnější. Po roce 1993 tam Martin Krafl a Láďa Špaček utvořili skutečně takovou pomyslnou hradbu. K tomu tam ještě byla ochranka a my jsme fungovali tím způsobem, že byl například v deset nástup fotografů, 5 minut se fotilo a konec, šlo se ven.. Já jsem tam mohl zůstat, samozřejmě, ale fotografové, kteří byli akreditovaní museli pryč. V tu dobu už se tam vždy natahovala šňůra, která oddělovala fotografy od samotného dění. Já jsem se divil, proč tam dávají šňůru a Láďa Špaček říkal, že proto, protože fotografové jsou bezohlední a snaží se dostat co nejblíže a obtěžují. Celkem chápu ty úředníky, že tomu chtěli zabránit.

To se týkalo agenturních fotografů. Pro ty osobní fotografy se nic nezměnilo? Pro ty toto oddělení neplatilo?

Ne, pro ty se nezměnilo nic.

Jak se Vám fotil Václav Havel? Většina fotografů se před ním ostýchala a byl pro ně problém docítit takových kontaktních fotografií. To se Vás ale asi netýká...

Říkáte to naprosto přesně. U mě to bylo trochu jinak. Protože jsem znal ty problémy a potíže, kterými ten Václav trpěl, tak když jsem viděl, že je na dně a má toho plné zuby, tak jsem odešel. On mi nikdy neřekl, abych šel.

Kdo na to šel naprosto tvrdě byl Tomki. Ten neznal slitování. Taky z toho vytvořil skvělé fotky. Mimochodem, nedávno jsme s Václavem seděli a probírali nějaké obrázky, protože připravujeme výstavu k jeho sedmdesátinám. On mi řekl: „Prosím Tě, ať tam není ta fotka jak jsem rozcuchanej“, což je Tomkiho fotografie ještě z bytu na nábřeží. To je jediná fotka, o kterou usiloval, aby nebyla publikovaná. Je to ta fotka, kdy on vychází z ložnice v županu a je rozcuchaný.
O podobnou fotku se snažím. Ne takovou až do důsledku, ale u nich ve vile. Ale stud mi nedovolí jí udělat. Já bych ji strašně chtěl udělat, ne až takhle naturalistickou, ale dostat se malounko pod kůži.

Co Vás na té práci nejvíce těšilo a nebo naopak čím jste byl nejvíce zklamán?

Těšilo mě samozřejmě, že to vše mohu fotografovat. S tím Havlem to bylo vždycky potěšení. Nebavilo mě, že mě neustále tlačili k té barevné fotografii. Prostě to byl zákon, že se přivezou barevné fotografie. Já měl ale vždy lepší černobílé fotky. Když jsem jim je ukazoval, říkali: „To je fajn, to je tvoje, ale to sem nepleť.“

Když mluvíte o těch barevných fotkách - tam se prý dávali nějaké fotografie hostům, že?

Ano, dělala se alba. To začalo ještě někdy za Jirky Jírů. Když ta návštěva odlétala, tak se jí dávalo album.

Kolik to bylo asi fotek?

Myslím, že to byla alba 25-30ti fotek velikosti 20x30 cm. To se dělalo během hodiny.

Kteří z fotografů, podle Vašeho názoru, měli nejblíže k Václavu Havlovi?

Bezpochyby to byl Holomíček a pak ten Tomki. Ale Holomíček do té skupiny, na kterou se ptáte, nepatřil.
Takže tedy Tomki Němec. Havel si ho, řekl bych, vážil nejvíc z těch fotografů, protože dělal nejlepší fotky. Z období po roce 1989 má bezkonkurenčně nejlepší fotografie on. Podařilo se mu to souhrou náhod. Byla to doba nejcivilnějšího prostředí se spoustou atraktivních aktivit. To mu hrálo do noty a navíc je to naprosto vynikající fotograf. Takže všichni ostatní to měli samozřejmě těžší. Ten Tomki z toho vytěžil maximum a ty fotky jsou skvělý.

Čím jste fotil a na co jste fotil?

Za svůj základ považuji Leicu. Pak jsem pochopil, že na ty cesty potřebuji i něco jiného, tak jsem koupil Nikony, které jsem používal na ty oficiality. Vedle toho jsem samozřejmě dělal na Leicu černobílou fotografii.

Vy jste tedy z Hradu odešel společně s Václavem Havlem, že?

Ano. My jsme na Hradě skončili automaticky s Havlem. Já ale, jak jsem řekl, pokračuji dál v dokumentaci Václava Havla jako občana.

Co se týká Vašich zahraničních cest, byl jste někým omezován, například ze strany hostitele?

Nikdy. Jen byla někdy nepříjemná bezpečnostní opatření, ale to se dalo pochopit. nejnepříjemnější v tom směru byla ochranka prezidenta Bushe staršího. Nejhorší to bylo, když přijel Bush sem. Tak kdo mě omezoval, to byla americká ochranka. Každá ta země má nějaké specifikum. V Itálii jsou schopni vás ušlapat, zato v Anglii bylo nejvíc vidět to dekorum, které se tam dodržuje.

Jakých, z Vašeho pohledu, nejvýznamnějších událostí jste se zúčastnil při práci na Hradě?

Za největší událost považuji možnost setkat se s takovým člověkem jako je Havel. Co se týká osobností, pak je mohu jmenovat od papeže až po dalajlámu. To všechno jsou fantastičtí lidé, ale ta osoba Havla je natolik interesantní, natolik důležitá, že pro mne není tak podstatné s kým se setkal. To je pouze konstatování – setkal se Schröderem, s Kohlem nebo s Bushem, to je úplně jedno. Václav má charisma, které je srovnatelné snad pouze s dalajlámou nebo papežem. To jsou lidi, kteří se s ním dají poměřovat. Ale ostatní to jsou jen politici, kteří jsou zvoleni do funkcí a dělají to buď dobře nebo špatně. Ale takové osobnosti jako byl Churchill nebo de Gaulle, ty už prostě na tom světě nejsou.

Vaše práce nespočívala jen v prosté dokumentaci nějakých událostí, ale byl jste zde jako člověk, který vytvářel pro domácí i světovou veřejnost obraz prezidenta a potažmo našeho státu. Co tedy ze svého pohledu v této oblasti považujete za největší přínos oné době?

Já se snažím pouze dokumentovat Havla, jak jde tím životem, protože mi za to stojí. I když je to v podstatě jen jedna figura z plejády mých známých. Svým významem je však Havel převyšuje. Dále funguje - už ne jako prezident a přesto je neustále zván a žádán. Jeho život je pozoruhodný a stojí za to věnovat se mu na plný pecky, přestože jsou s tím spojeny určité problémy, hlavně finanční. Nicméně ta práce se mi jeví jako významná pro naší republiku. Snaha toho Havla zachovat pro budoucnost. On je prostě takový příklad chlapa, který byl slušný a který se stal naším prvním prezidentem.



VÁCLAV HAVEL (2003)

STYL PRÁCE OLDŘICHA ŠKÁCHY

Kromě krátkého koketování s fotografováním krajiny se Oldřich Škácha ve své tvorbě věnuje převážně dokumentu. Snad i proto má nejblíže ke kinofilmovému formátu. Ten ho provází prakticky celým životem. Na počátku si koupil svou první Leicu M3 s 50mm objektivem a s tou začínal. Fotoaparátům Leica zůstává věrný dodnes. Skoro celou dobu používá pro své fotografie jako hlavní objektiv padesátimilimetrové ohnisko. Vyzkoušel i 90mm, ale zdála se mu moc „dlouhá“. Potom vyzkoušel na Leice 75 mm objektiv, ale zjistil, že ani to není ono. Proto si koupil Pentax s objektivem 135mm. Na pětatřicítku svého času přešel díky Miloňovi Novotnému, který ho přesvědčoval a nakonec přesvědčil, že základem je „pětatřicítka“. To se stalo ale až začátkem devadesátých let. Nyní si opět vrací k focení s 50mm objektivem. V některých situacích ale současně používá i Nikon s objektivem 24-70 mm. Stejně tak je konzervativní při minimálním používání fleší. Blesk ve své práci prakticky používal pouze v době svého působení hradního fotografa, kdy na oficiálních akcích doprovázel Václava Havla, kdy se po něm vyžadovaly dobře čitelné a jasné fotografie. To bylo i jediné období, kdy fotil některé věci barevně. Co ale ortodoxně po celou dobu své fotografické činnosti dodržuje, je nepoužívání digitální techniky. Je důsledným a nekompromisním zastáncem kinofilmu a černé komory. Jeho názorem je, že používáním digitálů spadla úroveň fotografií. „Digitál všechno zjednodušuje, ale taky to všechno kazí“, říká. Spousta deníků a časopisů se vulgarizuje, bulvarizuje a podbízí trhu, prodejnosti. Jejich kultura slova i obrazu upadá. Jenže, jak on sám říká, který vydavatel je dnes tak bohatý, aby si mohl dovolit nepodbízet se čtenáři a být kvalitní jen pro úzký okruh svých příznivců. To svého času udělal Karel Schwarzenberg s Respektem, ale i tak to nemělo dlouhého trvání a musel do toho vstoupit Bakala. Dodnes bojují o přežití, protože se nechtějí tomu podbízivému stylu přizpůsobit. To je ale i problém televize a filmu. Stejně tak i špatně

honorované fotografie do různých deníků a časopisů srážejí tuto úroveň. Myslí si, že kvůli tomu jim spousta dobrých fotografů ani své fotky totiž ani nenabídne.

Ve své reportážní a dokumentární práci zastává názor nezasahování do fotografované situace, vše má volně plynout svou přirozenou cestou. „Stalo se, že jsem občas někomu ve fotografované scéně řekl, aby mi trochu ustoupil v obraze, když svou postavou zakrýval fotografovanou scénu, ale to bylo vše. Jinak jsem do obrazu nikdy nijak nezasahoval“, říká. Tento přístup a i to, že používá delší, základní objektiv a nepoužívá při focení blesk, ho činí při práci takřka neviditelným. Tato vlastnost zřejmě vyhovuje plaché povaze Václava Havla, když dodnes často a pravidelně Oldřich Škácha sedí v jeho současné pracovně a dokumentuje jeho život pro svůj projekt Havel disident, prezident, občan.

Je to zcela jiný přístup, nežli lidí z různých médií, kteří jdou k Václavu Havlovi pro rozhovory a vyfotit ho, případně ho natočit na kameru. Jim nezbývá, nežli ty fotograficky zajímavé situace nahrát a scénu dobře nasvítit, což už samo o sobě narušuje intimitu a atmosféru daného prostředí. Oldřich Škácha si ty pravé, autentické situace musí vysedět. V podstatě se paradoxně dostává dobrovolně do situace, pro kterou opustil jeho oblíbenou krajinu – trpělivě a dlouho čekat na ten správný okamžik, než zmačkne spoušť.

ZÁVĚR

Z fotografických prací Oldřicha Škáchy je patrné, že ho velice ovlivnila dokumentární fotografie šedesátých let. Můžeme ho, zvláště v počátcích jeho tvorby, zařadit mezi dokumentaristy z velké části zachycující poezii všedního dne. Tyto snímky po něm také redakce, pro které pracoval, převážně požadovaly. Ty nacházely inspiraci pro svůj výběr fotografií v optimisticky laděné humanistické fotožurnalistice agentury Magnum. To byl i styl mnoha Škáchových současníků, nejen jeho. Oldřich Škácha si z dokumentárních fotografů asi nejvíce váží prací Miloně Novotného. Byl ale jistě ovlivněn i Otou Richterem a Josefem Koudelkou. V některých fotografiích cítím i podobnost s kompozicí Oldřicha Karáska. Humanisticky laděná fotografie ho provází celým jeho fotografickým životem. V mnohaletém projektu dokumentace skupiny lidí kolem Charty 77 můžeme nalézt, kromě hodnoty fotografické kroniky českého disentu, i filozofii sociálního dokumentu určité skupiny lidí v jejich vývoji. Ostatně tato filozofie je nejspíše i inspirací jeho mnohaletého projektu Havel disident, prezident, občan.

S Oldřichem Škáchou jsem se seznámil v roce 2005, když jsem psal svou bakalářskou teoretickou práci o fotografech prezidenta Václava Havla. Pro svou magisterskou diplomovou práci jsem si Oldřicha Škáchu vybral proto, že z fotografů, kteří Václava Havla tehdy fotografovali v jeho funkčním období, k němu měl nejblíže právě on. Fotografuje ho totiž z těchto fotografů nejdéle a nejsystematičtěji. S tímto svým přístupem v jeho fotografování pokračuje dodnes. Zkoumání jeho práce a shlédnutí mnoha fotografií se zasvěceným komentářem mi pomohlo o trochu více nahlédnout do nesmírně zajímavého prostředí, s kterým jsem se mohl již trochu seznámit prostřednictvím našich rozhovorů již v roce 2005. Oldřich Škácha je pro mne také zástupcem fotografů, kteří byly pro jejich smýšlení od své práce nedobrovolně odstaveni. A co víc, je zástupcem jistě ne velkého

množství fotografů, kteří se ke své práci, po dvanácti letech téměř nečinnosti a prožívání si určité osobní krize, opět vrátili.

Ačkoliv je Oldřichu Škáchovi již 68 let, rozhodně zásadně vybočuje ze zažitých představ o důchodcích. Je to vitální člověk s neuvěřitelnými zkušenostmi, zážitky a rozhledem. Byl přímým účastníkem zásadních událostí tvořících dnešní podobu naší země a setkal se se spoustou vzdělaných a moudrých lidí, kteří na těchto událostech měli svůj podíl. Je patrné, že ho to v jeho pohledu na svět značně ovlivnilo. Ačkoliv jeho fotografická aktivita byla utlumena komunistickým režimem a okolnostmi, které s tím úzce souvisely, jeho práce si zaslouží značné pozornosti. Podstatnou část svého života se pohyboval s fotoaparátem v prostředí, které bylo vzdálené objektivům oficiálních fotografů a díky tomu, že toto společenství bylo v opozici tehdejšímu režimu a do jisté míry od tehdejší většinové společnosti oddělené a svým způsobem uzavřené vůči lidem zvenčí, vznikl zde jedinečný dokument své doby, z té poněkud druhé strany, jakoby za oponou oficiálního dění tehdejšího Československa. Toto společenství dnes nazýváme disentem. Nebyl sice jediný, kdo v téhle skupině lidí fotografoval, ale přinejmenším je jeden z mála, kdo se může pochlubit nepřerušenou dokumentární činností této společnosti. Někteří fotografové, kteří toto prostředí také fotografovali, odešli do emigrace a tím se pochopitelně jejich nit přerušila. Oldřich Škácha měl obrovská štěstí, vůli a jedinečnou možnost fotografovat důležité okamžiky vývoje naší společnosti ještě v době, kdy si jen málokdo uvědomoval, že o důležité okamžiky jde. Pohyboval se v prostředí, které tvořilo intelektuální budoucnost našeho státu – ačkoliv toto o své vážné úloze zprvu jistě ani nevědělo. Ve fotografiích Oldřicha Škáchy vzniká i dokument postupné proměny českého disentu ve vládnoucí skupinu lidí, podílejících se na správě naší země. Nebýt Oldřicha Škáchy a jemu podobných, neměli bychom o těchto lidech z oddobí disentu obrazovou dokumentaci. Jeho fotografie nesou svědectví doby a ukazují život lidí, podílejících se na

vzniku nové demokracie od jejích zárodků v šedesátých letech, přes pokus o její zašlapání, počínaje okupací vojsk a pak normalizací, přes listopadové události roku 1989 a následné euforické období vzniku nového systému a pak i státu a konče současností, která má zřejmě s původními ideály některých z těchto lidí asi už méně společného.

I když jeho dokumentace společnosti byla přerušena jeho zhruba dvanáctiletou nechutí fotografovat oficiální i každodenní život, jeho fotodokumentace skupiny lidí kolem Charty je kontinuální prací, tvořící dnes jakýsi obrazový deník intelektuálního odporu proti komunistickému režimu.

Práce Oldřicha Škáchy nám vedle dokumentárních fotografií také poskytuje velké množství portrétů osobností v jejich přirozeném prostředí. Se všemi se dobře zná a proto je může fotografovat průběžně a v rozličných časových údobích jejich života. Zaznamenává tak na svých fotografiích mimo jiné i jejich proměnu v čase.

Další a výraznou kapitolou jeho fotografické tvorby je dokument neblahých událostí od časného rána 21. srpna 1968. Díky odvaze jeho a dalších dokumentaristů té doby, kteří se nebáli pohybovat se mezi tanky a samopaly s fotoaparátem, vznikl jedinečný dokument černých dnů naší země. I když tato jeho dokumentace, díky krátké emigraci po 24. srpnu 1968, trvala jen několik málo dnů, atmosféra těchto fotografií Oldřicha Škáchy působí velice emotivně a výstižně.

Výraz jeho dokumentárních fotografií je, podle mého názoru, ovlivněn mimo jiné i jeho technickým přístupem k ní. Jak už jsem se zmínil výše, jeho hlavním objektivem pro focení byl ten padesátimilimetrový. Na některých jeho fotografiích je tento odstup od fotografovaného dění poněkud patrný, tolik diváka do děje nevtahuje. Myslím, že dynamice jeho fotografií prospělo zprvu občasné a poslední dobou již více plánovité opouštění základního objektivu směrem k širším ohniskům. Je to ale možná

jen má představa o způsobu fotografování dokumentu. Získat však u diváka pocit vnoření se do děje je s „padesátkou“, podle mého názoru, velmi těžké.

Ačkoliv se na první pohled může zdát, že je Oldřich Škácha pouze reportážní a dokumentární fotograf, myslím si, že stejnou váhu mají i jeho portréty více či méně známých osobností, které tvořil v jejich prostředí. Musím ale říci, že těch známých osobností je snad více, nežli těch méně známých. Díky společnosti, ve které se pohyboval a která byla prosycena osobnostmi, se mu podařilo shromáždit velké množství zajímavých portrétů leckdy výjimečných lidí. A nejedná se zde jen o kvalitu fotografovaných a kvantitu fotografií ale především o fotografickou kvalitu těchto portrétů Oldřicha Škáchy. Díky jeho vztahu k fotografovaným jeho portrétovaní působí na fotografiích přirozeně a uvolněně. Jakoby tato příjemná atmosféra z jeho fotografií vystupovala. Portréty osobností v tvorbě Oldřicha Škáchy mají ale i další dimenzi. Tou je jejich zachycení proměny portrétovaných v čase. Díky tomu, že o tuto společnost pouze letmo nezavadil, ale pohyboval a pohybuje se zde soustavně a dlouho, vznikly v některých případech i čtyřicetileté portrétní soubory, což má, podle mne, obrovskou výpovědní hodnotu.

Zřejmě nejvýznamnější a zásadní kapitolou díla Oldřicha Škáchy, zasluhující si zvláštní pozornosti, je obrazový dokument skupiny českého disentu tvořícího se v šedesátých letech minulého století a s ním samozřejmě i Václava Havla, jako jeho výrazné osobnosti a později prvního polistopadového prezidenta. Je to však současně i skvělý dokument proměny českého disentu ve skupinu lidí, podílejících se posléze na správě naší země.

Taková kontinuita ve fotodokumentaci výjimečné osobnosti našich dějin a historicky významné skupiny osob jedním fotografem již více než čtyřicet let je pozoruhodná a tak, jak to v naší zemi bývá, bude zřejmě oceněna až časem z pohledu historiků.

Jako oficiální externí fotograf Kanceláře prezidenta republiky se Oldřich Škácha zúčastnil 34 oficiálních akcí:

1) Bonn – Bundestag
24.dubna 1997

2) Praha – návštěva M. Albrightové
14.července 1997

3) Blízký Východ
19.-26.září 1997

4) Státní návštěva A. Gonze v ČR
13.-15.října 1997

5) Návštěva města Brna
19. března 1999

6) Pracovní návštěva Maďarska
Pracovní návštěva Rakouska
Pracovní návštěva Albánie a Kosova
24. – 27. června 1999

7) Státní návštěva slovenského prezidenta Rudolfa Schustera
7. července 1999

8)Setkání prezidenta V. Havla a prezidenta SRN J. Raua v Táboře

8. září 1999

9) Státní návštěva namibijského prezidenta S. Nujomy

8.-11. září 1999

10) Návštěva oblastí postižených povodněmi v r. 1997

Bochoř, Otrokovice, Uherské Hradiště

29. září 1999

11) Státní návštěva prezidentky Švýcarské konfederace Ruth Dreifussové v ČR

13.-16. listopadu 1999

12) Účast prezidenta republiky Václava Havla na summitu Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Istanbul

17. – 19. listopadu 1999

13) Státní návštěva prezidenta Polské republiky Alexandra Kwasniewského a paní Jolanty Kwasniewské v ČR

22.-23. února 2000

14) Cesta PP na Českobudějovicko

6. dubna 2000

15) Oficiální návštěva thajské princezny Chulabhorn v ČR

16.-21. května 2000

16) Státní návštěva PP a DH v Chorvatsku

9.-10. července 2000

17) Cesta PP na Znojemsko

18. září 2000

18) Oběd pořádaný DH pro manželky guvernérů

24. září 2000

19) Státní návštěva Turecké republiky

10.-12. října 2000

20) Oslava státního svátku 28. října

28. října 2000

21) Program státní návštěvy prezidenta republiky a paní Dagmar Havlové ve Švýcarské konfederaci

28. a 29. června 2001

22) Státní návštěva prezidenta Spojených států mexických Vincenta Foxe Quesady a jeho manželky paní Marty Sahagún de Foxové v ČR

1. – 12. října 2001

23) Oslava 28. října 2001

Vladislavský sál (pouze ten, PP se ostatního programu nezúčastnil)

28. října 2001

24) Propůjčení bojových praporů 1. česko-slovenskému praporu KFOR a setkání prezidentů České republiky a Slovenské republiky Václava Havla a Rudolfa Schustera v Českém Krumlově

25. ledna 2002

25) Setkání PP s velvyslanci

1.2.2002

26) Setkání prezidenta republiky Václava Havla a paní Dagmar Havlové s nominovanými umělci na Ceny Thálie za rok 2001, se členy prezídia Herecké asociace a s kolegiem Cen Thálie

15.3.2002 (zámek Lány)

27) Pracovní návštěva prezidentů Litvy, Lotyšska a Estonska Valdase Adamkuse, Vairy Víke-Freibergové a Arnolda Ruutela v ČR

2.5.2002

28) Cesta PP do Milovic

11.6.2002

29) Státní návštěva prezidenta Libanonské republiky generála Emila Lahúda a paní Andrée Lahúdové

26.-28. června 2002

30) Cesta prezidenta republiky Václava Havla na Vysočinu

26. června 2002

31) Separátní dámský program během Summitu NATO 2002 v Praze

21.-22.11.2002

32) Hlášení o předání funkce náčelníka generálního štábu AČR a jmenování do hodnosti brig. gen. a propůjčení hodnostigenpor.

PRAŽSKÝ HRAD, NOVÁ PRACOVNA A PLEČNIKŮV SALONEK

12. prosince 2002

33) Přijetí diplomatického sboru

7.1.2003

34) Pracovní cesta PP a paní Dagmar Havlové do Brna

8.1.2003

SAMOSTATNÉ VÝSTAVY OLDŘICHA ŠKÁCHY

1989 - Vídeň, Rakousko
1999 – Ankara a Istanbul, Turecko
1999 – Odensee a Kodaň, Dánsko
2000 – Dubrovník a Záhřeb, Chorvatsko
2001 – Praha, Česká republika
2003- Paříž, Francie
2004 – New York a Washington, USA
2006 – Tel Aviv, Izrael

Díky tomu, že výstavy pořádali různí úředníci ministerstva zahraničí, není možné zjistit přesné názvy galerií.

Od roku 2005 má jeho výstavní soubor 90 fotografií Havel disident, prezident, občan zapůjčen ministerstvo zahraničí a vystavuje ho v různých zemích světa.
Konkrétně to jsou to čtyři paré po devadesáti fotografiích.



2005

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENY:

Richard Navara: fotografové prezidenta Václava Havla, bakalářská diplomová práce, ITF FPF, Slezská univerzita, Opava, 2005

Jako další a hlavní zdroj informací mi sloužily osobní rozhovory s Oldřichem Škáchou vedené v průběhu let 2005 a 2009. V nemenší míře jsem získával informace také bádáním ve fotografově osobním archivu a na internetu.

JMENNÝ REJSTŘÍK:

Ampapová Ilona – 67,
Bakala Zdeněk – 76,
Bartoška Jiří – 69,
Batěk Rudolf – 58,
Blumenfeld Pavel – 16,
Bočan Hynek – 16, 25,
Bouda Cyril – 5,
Bouda Jiří – 5,
Brdečka Jiří – 11,
Brežněv Leonid – 58,
Brzobohatý Radoslav – 9,
Bush George – 74,
Caban Michal – 69,
Carter Jimmi – 58,
Cudlín Karel – 42, 45, 57, 63,
Dalajláma – 51, 74,
de Gaulle Charles – 74,
Ehm Josef – 5,
Forman Miloš – 12,
Galuška Miroslav – 15,
Hába – 15,
Hauf Jaroslav – 68,
Havel Václav – 8, 28, 30, 31, 32, 35, 37, 40, 42, 43, 45, 48, 49, 50, 54, 57, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
Havlová Dagmar – 63, 64, 65, 69,
Havlová Olga – 63,
Heidrich Reinhard – 35,

Herz Juraj – 12,
Holomíček Bohdan – 73,
Hucek Miroslav – 9,
Husák Gustáv – 14, 28, 58, 59,
Churchil Winston – 74,
Churchil Winston ml. – 9,
Jakeš Milouš – 13,
Jirmář Zdeněk – 20, 21,
Jírů Jiří – 8, 42, 57, 59, 67,
Juráček Pavel – 25, 34,
Kalabis – 15,
Kantor Ladislav – 65,
Karásek Oldřich – 78,
Kauk – 21,
Kincl Ivan – 18, 29, 40,
Kincl Karel – 29, 32, 33, 62,
Klaus Václav – 61,
Klíma Ivan – 28, 29, 32, 58,
Kliment Alexandr – 32, 37, 58,
Klusák Jan – 15,
Kocáb Michal – 50,
Kohl Helmut – 74,
Kohout Pavel – 16, 18, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 58, 60,
Kořán Jaroslav – 67,
Kosík Karel – 58,
Koudelka Josef – 24, 25, 36, 78,
Krafl Martin – 59, 61, 62, 67, 70,
Krejčí – 15,
Kruliš Jiří – 14,
Kubišová Marta – 69,

Kundera Milan – 10,
Líbal Karel – 17,
Lion Jindřich – 13,
Lustig Arnošt – 10, 36,
Masaryk Jan – 52,
Mathé Ivo – 42,
Medek Ivan – 71,
Menzel Jiří – 13,
Miller Arthur – 32,
Milota Stanislav – 42, 57,
Moravec František – 35,
Mucha Alfons – 25,
Mucha Jiří – 25,
Munclinger Milan – 16,
Nebor Leoš – 9,
Němec Tomki – 42, 45, 57, 58, 63, 69, 70, 72, 73,
Novotný Miloň – 76, 78,
Obama Barack – 53,
Pajer Alan – 42, 45, 57, 63, 64, 67, 70,
Pařík Jan – 21,
Patočka Jan – 32, 58,
Reich Jan – 56,
Richter Ota – 5, 8, 9, 78,
Sekora Ondřej ml. – 6,
Schoberová Olga – 24,
Schroder Gerhard – 74,
Schwarzenberg Karel – 76,
Sidon Karel – 31,
Skopec Rudolf – 5,
Staněk Karel – 13,

Sudek Josef– 5,
Špaček Ladislav – 59, 61, 71,
Štech Václav Vilém – 11,
Štecha Pavel – 51, 57, 58, 63, 70,
Tatcherová Margaret – 44, 62,
Třeštík Jan – 42, 45, 57,
Tříska Jan – 47,
Vaculík Ludvík – 28, 31, 33, 35, 58,
Vinčar Pavel – 17,